

НООРУЗДУН КУТУ -  
СҮМӨЛӨК  
Nevruz'un Özel  
Yemeği Sümelek

10



Манас периси  
тандалды  
Manas Perisini Seçti

2

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrenci Uygulama Gazetesi  
Mart / Март • Жыл/Йил: 2014 • Сан/Сayı: 47 • www.media.manas.kg

2 ЖЫЛДЫН МЫКТЫ  
СТУДЕНТТИ  
..... АНЫКТАЛДЫ  
En iyi öğrenci seçildi

Manas

NEVRUZ ÖZEL SAYISI

Жаз жетелеп кел Нооруз,  
жаркын болсун жашообуз!



Кыргызстан, Грузия жана Норвегия:  
билим долбоору ишке кирди  
Kırgızistan, Gürcistan ve  
Norveç Arasında  
..... Eğitim Projesi

5

Кароосуз калган  
балдар көбөйүүдө  
Kimsesiz çocuklar  
çoğalıyor

14

Türk Dünyasının Bahar Bayramı: Nevruz

8

Нооруз - Орто Азия, Жакынкы Чыгыш элдеринин байыртадан бери майрамдап келе жаткан жаңы жыл же жаз майрамы. Дагы бир жылды артка таштап, элибиз менен чогуу Жаңы жылга, жаңы күнгө багыт алуу алдында турабыз.

Türk dünyasında çeşitli etkinliklerle kutlanan Nevruz, her ulusun kendi kültür değerleriyle özdeşleştirip sembolleştirdiği, özü itibariyle baharın gelişinin kutlandığı coşkuyla karşılandığı bir gündür. Nevruz Bayramı'na sayılı günler kala, Kırgızistan'da da Nevruz hazırlıkları başladı. 21 Mart bütün varlıklar için uyanış, diriliş ve yaradılış günü olarak kabul edilerek, Nevruz/YENİGÜN bayramı adıyla kutlanır.

Türk Dünyasını  
Birleştiren Konser  
.....  
Түрк дүйнөсүн  
бириктирген  
этноконцерт

4



Türkiya жогорку окутуу борбору тарабынан бир тууган түрк өкмөттөрү жана биримдиктери арасында студенттер жана академиктерди бири-бири менен алмаштырып окутууга багытталган Мевлана алмашуу программасы.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi son üç yıl içerisinde hızlı bir değişim gösteriyor. Öğrencileri için ulusal ve uluslararası alanda birçok yenilik imkânı sunuyor. Bu yeniliklerden biri de Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu tarafından hayata geçirilen, akraba Türk Devletve Toplulukları arasında öğrenci ve akademisyen değişimini öngören Mevlana Değişim Programı.



Mevlana Değişim Programı  
Мевлана алмашуу программасы

12



Даткайым Азамат кызы  
Datkayim Azamat kızı

## Жылдын мыкты студентти аныкталды

## En iyi öğrenci seçildi



Кыргыз-түрк “Манас” университетинде 10-мартта студенттер арасында “Эң мыкты студент 2014” конкурсу өткөрүлдү. Аталган иш-чарага тандалып алты улуттан алты студент катышып, баш байге 1000 сомду жана 1 ай ашкандан бекер тамактануу акысын Өзбекстандан келген Гулина Юсупова утуп алды. Белгилей кетсек бул конкурс студенттердин бир гана окууда эмес, маданий иш-чараларга активдүү катышуусун жана логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү максатында Көркөм өнөр факультетинин студенти Бакай Абдимиталиповдун демилгеси менен КТМУ Студенттик кеңеши жана Билим комитети тарабынан уюштурулду.

Кошумчалай кетсек, конкурс кыргыз, түрк, азербейжан, казак, түркмөн, өзбек улутундагы студенттер арасында өткөрүлдү. Ректор проф.док. Себахаттын Балжы өз сөзүндө: “Мындай конкурстар менен сүйүктүү студенттерибиздин бири-бирине болгон атаандашууну күчөтүү менен жакшы окуусуна туртку боло алабыз. Жакшы окуган адам гана өзүнө ишене алат. Өзүнө ишенген адамга биз да ишенебиз. Жакшы окуган орточо балы 3,50 дөн жогору болгон 497 студент бар” деп сыймыктануу менен айтты.



Кыргыз Түрк Манас Üniversitesi öğrencileri arasında Bilgi Komitesi ve Öğrenci Konseyi tarafından “En İyi Öğrenci 2014” yarışması düzenlendi. Yarışmaya 6 farklı uyruktan 6 öğrenci katıldı. Özbekistanlı Guli Yusupova en iyi öğrenci olarak seçildi. 1000 som para ödülü ve 1 ay ücretsiz yemek yeme hakkı kazandı. Bu yarışma sadece bilgi seviyesi değil diğer zeka ve sosyal programlarda değerlendirildi. Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri tarafından hazırlanan konser ve öğretmenler tarafından hazırlanan bilgi yarışması ile devam etti.

Bu yarışmaya Kırgız, Türk, Azeri, Türkmen, Özbek uyruklu öğrencilerin katıldığı yarışmanın açılış konuşması KTMÜ Rektörü Prof. Dr. Sebahattin Balcı tarafından yapıldı. Bu yarışmayı düzenleyenlere teşekkür ederek konuşmasına başlayan Rektör Prof. Dr. Sebahattin Balcı öğrenciler arasındaki rekabeti güçlendirerek başarılı olmalarına vesile olunabileceğini belirtti. Başarılı öğrencilerin kendilerine güvendiğini söyledi. Bu güvene kendilerinin de güvendiği ifade etti. Üniversitemizde ortalaması 3.50 geçen 497 başarılı öğrenci olduğunu belirtti.

# Манас периси тандалды

## Manas Perisini Seçti



Элнур Ташбаева  
Elnura Tashbayeva

Кыргыз-түрк “Манас” университетинин Касым Тыныстанов залында 14-мартта “Манас периси -2014” аттуу программалык кече өткөрүлдү. Программа студенттик кеңештин маданият комитетинин жамааты менен ишке ашты.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nin Kasım Tınıstanov Konferans Salonu'nda 14 Mart'ta “Miss Manas- 2014” adlı program düzenlendi. Program Öğrenci Konseyi'nin Medeniyet Komitesi tarafından gerçekleştirildi.



Конкурска 6 факультеттен 6 сулуу катышып, алар 7 категория боюнча ат салышты. Жыйынтыгында жеңишти англис тили жана адабият бөлүмүнүн даярдоо курсунун студенти Айгерим Талгарбекова алды.

Жеңүүчүнү аныктоо үчүн стилист Замира Молдошева, “Бишкек Парк” соода борборунун мүдүрү Мустава Уйсал, “Ella” сулуулук салонун өкүлү Элнур Адамкулова жана “Step by step” бий салонунан профессионалдуу

бийчи Васим Сакари чакырылган.

Студенттик кеңештин президенти Эркинбек Нуралиев өз сөзүндө жеңүүчү үчүн бул сынак дагы бүтпөгөнүн, бул сынак анын башталышы гана экендигин айтса, стилист Замира Молдошева кыздардын жогорку деңгээлде даярдыгын баса белгилеп өттү.

Конкурс жыйынтыгында ар бир талапкер калыстардын жана маданият комитетинин баалуу белектери менен сыйланышты.

Konkursa üniversitemizin 6 fakültesinden 6 güzel katılıp, onlar 7 kategoride mücadele etti. Edebiyat Bölümünün Hazırlık sınıfının öğrencisi Aygerim Talgarbekova birincilik kazandı. Kazananları belirlemek için Jüride ünlü stilit Zamira Moldoşeva, “Bişkek Park” alışveriş merkezinin müdürü Mustafa Uysal, “Ella” güzellik salonunun temsilcisi Elnura Adamkulova ve profesyonel dansçı Vasim Sakari yer aldı.

KTMÜ Öğrenci Konseyi'nin Başkanı Erkinbek Nuraliyev konuşmasında kazanan güzelimiz için bu sınavın bitmediğini ve bu sınavın bir başlangıç olduğunu belirtti. Stilit Zamira Moldoşeva ise kızların iyi bir şekilde hazırlandığını söyledi.

Yarışmanın sonucunda her kondidatör jürilerin ve Medeniyet Komitesi'nin hediyeleriyle ödüllendirildi ve hatıra için fotoğrafa çekilerek program sona erdi.

“Miss Manas- 2014” programı ücretli olarak gerçekleştirildi.



• **KTMÜ Adına Sahipleri**  
Rektör Prof. Dr. Sebahattin Balcı,  
Rektör Vekili Prof. Dr. Asilbek  
Kulmirzayev

• **Genel Yayın Yönetmeni**  
Prof. Dr. Mehmet Küçük Kurt

• **Yayın Koordinatörü**  
Dr. Ömer Çakın

• **Yayın Danışmanları**  
Doç. Dr. Ercan Oktay

Öğr. Gör. Dr. Bakıt Orunbekov

• **Şef Editör**  
Ernist Kubatov

• **Editörler**  
Ömer Küfrevi, Farida Seytaliyeva

• **Sayfa Tasarımı**  
Aycamal Borisova  
Ernist Kubatov

• **Yazışma Bilgileri**  
KTMÜ İletişim Fakültesi  
Cal Yerleşkesi, Bişkek  
• Tel +996(312)492756/1156  
• media.manas.kg

**Yerel Süreli Yayın №1389**  
“ММК колдоо борбору”  
Fonu Matbaası'nda 2000 nüsha  
basılmıştır. Şipari № 652

## Коммуникация факультети эки маанилүү иш чараны белгилөө алдында

## İletişim Fakültesi'nde Eş zamanlı İki Önemli Bilimsel Etkinlik



Асел Моконова  
Asel Mokonova



İletişim fakülteleri dekanları 2000 yılından beri yılda en az bir kez toplanarak iletişim fakültelerinin sorunlarını ele alıp, çağdaş ve kaliteli bir eğitim-öğretim sürdürülebilmesi adına bilgi paylaşım platformu oluşturarak çözümler üretiyor.

27-28 Mayıs 2013 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi ev sahipliğinde Erzurum'da yapılan İletişim Fakültesi Dekanlar Toplantısı'nda alınan karar gereğince, bu yıl İLDEK Dekanlar toplantısının Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde yapılacağını belirten iletişim fakültesi dekanı Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜKKURT, toplantının iletişim fakültelerinin mevcut durumunu değerlendirmek, gelecek vizyonu oluşturmak, eğitim-öğretim ve istihdam sorunlarını tartışmak adına anlamlı bir rol üstleneceğini ifade ederek toplantıya ilişkin şu açıklamalarda bulundu:

"İletişim Fakülteleri Dekanları Toplantısı, Türkiye'de her yıl düzenli olarak yapılmaktadır. Türkiye'deki iletişim fakültelerinin yanı sıra Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) yer alan iletişim fakülteleri de toplantılara düzenli olarak katılmaktadır. Bu toplantılarda iletişim fakültelerinde eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve bu doğrultuda her fakültenin misyon, vizyon ve kapasitesi çerçevesinde eğitim müfredatını yenilemesi; iletişim fakültesi mezunlarının istihdam olanakları; sektör ve diğer meslek kuruluşlarıyla temasların güçlendirilmesi gibi konular tartışılmakta, bu konular bir çözüme bağlanmakta ve kararlara işlerlik kazandırılması amacıyla İLDEK yürütme kuruluna yetki verilmektedir."

04-07 Haziran 2014 tarihleri arasında Üniversitemiz İletişim Fakültesi ev sahipliğinde gerçekleştirilecek 22. İletişim Fakülteleri Dekanları Toplantısı'nda da iletişim eğitiminin değişik boyutlarıyla ele alınacağını vurgulayan Prof. Dr. Küçük Kurt sözlerini şu şekilde sürdürdü:

"Her yıl olduğu gibi bu yıl da toplantının ana konusu, iletişim fakültelerinin eğitim-öğretim kalitesini arttırmak hedefine yönelik olacaktır. Üniversitemi-

zin sosyal tesislerinde, öğrenci evlerinde, misafir evlerinde, yemekhanelerde ve toplantı salonlarında yapılacak olan toplantıya Türkiye'den 50 kadar dekanın yanı sıra Kırgızistan'daki diğer İletişim Fakültesi dekanlarının da katılımı beklenmektedir. Sovyetler Birliği'nin tecrübesini belirli yönleriyle devam ettiren Kırgızistan'daki Gazetecilik Fakülteleri dekanlarının toplantıya katılmasını oldukça önemsiyoruz ve bu konuda girişimlerimizi hızlandırmış bulunuyoruz. Farklı deneyimlerin yaratacağı beyin fırtınası hem Türkiye'den gelen dekanlarımız hem de Kırgızistan'dan katılacak dekanlarımız için oldukça yararlı olacaktır. 22. İLDEK toplantısında konularımızı ağırlamaktan onur duyacağız."

Dekanlar toplantısıyla eş zamanlı olarak düzenlenecek olan uluslararası sempozyum konusunda da bizlerle düşüncelerini paylaşan Prof. Dr. Küçük Kurt, sempozyumun amacını ve önemini şu sözlerle dile getirdi:

"Dekanlar toplantısıyla eş zamanlı olarak 'Stratejik İletişim Yönetimi' konulu uluslararası bir sempozyum yapmayı planlıyoruz. Sempozyum'a Türkiye'den, Kırgızistan'dan, Rusya'dan, diğer Türk Cumhuriyetleri'nden, KKTC'den, Birleşik Arap Emirlikleri'nden ve dünyanın değişik yerlerinden akademisyenlerin yanı sıra reklam, halkla ilişkiler, lobi ve propaganda çalışmaları gibi stratejik iletişim uygulamaları alanındaki uygulamacıların da katılımını bekliyoruz. Neden 'Stratejik İletişim Yönetimi' konusu seçilmiştir? Her şeyden önce küreselleşme sürecinde enformasyon ve iletişimi stratejik olarak yönetebilmenin hayati önemini artık biliyoruz. Dolayısıyla bu sempozyum kapsamında, belli bir amaçla yönelik olarak; bu amaç ister halkla ilişkiler, reklam, propaganda, ikna, haber ve bilgilendirme olsun, isterse de sanat ve eğlendirme olsun, hedefe ulaşmak için planlanan iletişim faaliyetlerinin, özellikle de mesaj dizaynı ve medya planlaması boyutları ele alınacaktır. Bu amaç etrafında şekillenecek sempozyumun, başta Kırgızistan ve Türkiye olmak üzere akademik ve sektörel gelişime ve bu yöndeki bilgi havuzuna katkı sağlayacağı inancındayım" dedi.

*Түркиядагы университеттеринин коммуникация факультетинин декандарынын жыйырма экинчи чогулушу жана ага удаалаш "Коммуникациянын стратегиялык башкаруусу" деген темада эл аралык симпозиуму уюштурулганы жатат. Эки удаалаш боло турган иш-чарага коммуникация факультетинин бардык кызматкерлери кызуу даярданууда.*

*Bu yıl İletişim Fakülteleri Dekanları toplantısı (İLDEK) 04-07 Haziran 2014 tarihleri arasında Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İletişim Fakültesi ev sahipliğinde gerçekleştirilecek ve Dekanlar Toplantısı ile eş zamanlı olarak 'Stratejik İletişim Yönetimi' konulu uluslararası sempozyum düzenlenecek. Söz konusu iki önemli bilimsel etkinlik kapsamında İletişim Fakültesi çalışanları hazırlıklarını sürdürüyorlar.*

2000-жылдан бери ар жыл сайын Түркиядагы коммуникация факультеттеринин декандарынын чогулушу өткөрүлүп келүүдө. Быйылкы чогулушту өткөрүү чечими 2013-жылы 27-28-майда Ерзурум шаарындагы "Ататүрк" университетинин тарабынан уюштурулган жыйында Кыргыз-түрк "Манас" университетинин коммуникация факультетине милдеттендирилген. Бул тууралуу коммуникация факультетинин деканы проф. док. Мехмет Күчүккүрт: "Жыл сайын Түркиядагы университеттердеги коммуникация факультеттеринин декандары, Кыргыз-түрк "Манас" университетинин коммуникация факультети жана Түндүк Кипр түрк өлкөсү менен биргеликте чогулуш өткөрүлүп турат. Чогулушта коммуникация сабактарынын сапатын жогорулатуу жана факультеттин студенттеринин миссиясы жана жөндөмдүүлүгү, таалим-тарбиясы, бүтүрүүчүлөрдү жумуш менен камсыз кылуу сыяктуу темаларда сүйлөшүү жана талкуулар жүргүзүлүп, чечимдер кабыл алынат", деди.

Проф. док. Мехмет Күчүккүрттун айтымында университетте өткөрүлө турган жыйында Түркиядан 50 декан жана Кыргызстандын башка университеттериндеги журналистика факультеттеринин декандары да келүүсү күтүлүүдө. Кыргызстанда коммуникация билими эски СССР убагынын негизинде берилгендиктен кыргызстандык декандар өз иш тажрыйбалары менен бөлүшсө, Түркиядан келген

декандар да өздөрүнүн билим системасы, иштөө принциптери менен тааныштырса, абдан пайдалуу болот жана буга эки тарап тең эле кызыкдар.

Чогулушка удаа эле июнь айында "Коммуникациянын стратегиялык башкаруусу" деген темада эл аралык симпозиум өткөрүүнү пландап жатабыз. Симпозиумга Түркиядан, Кыргызстандан, Россиядан, башка түрк мамлекеттеринен, Кипрден, Араб Эмираттарынан академиктер, айрыкча иш жүзүндө Түркияда же башка өлкөлөрдө, Кыргызстанда жарнама, коом менен байланыш, пропаганда, лобби ж.б стратегиялык коммуникация жаатында иш алып барган фирма жетекчилерин, кызматкерлерин катышуусу да күтүлүүдө. Жыйынтыгында коммуникация стратегиялык өңүттөн кандай кызмат аткарганына күбө боло алабыз.

"Коммуникациянын стратегиялык башкаруусу" темасы коом менен байланыш, жарнама, маалымат, искусство жана көңүл ачуу, талкуу жана анализ тармактарына арналып уюштурулуп жаткандыгы менен баалуу. Өзгөчө симпозиумда кабар жасалгасы (дизайн) жана медиа пландоосу багыттарына басым жасалат. Бул максатка ылайык уюштурулуп жаткан симпозиум, өзгөчө Кыргызстан жана Түркия мамлекеттеринин коммуникация тармагындагы иш тажрыйбаларды өнүктүрүүдө маанилүү роль ойнооруна ишенем", деди коммуникация факультетинин деканы Мехмет Күчүккүрт.

## İletişim Fakültesinde sergiler devam ediyor KÖRГӨZMӨLӨR UPLANUUDA



Алтынай Жумалиева  
Жыпара Дөүтказы кызы

Университетибиздин коммуникация факультетинде ушул тапка чейин студенттерге арналган ар кандай иш-чаралар, көргөзмөлөр өткөрүлүп келе жатат.

Алсак, айнекке сүрөт түшүргөн сүрөтчү Кайыргүл Казыбекованын көргөзмөсү жогорку деңгээлде өткөрүлдү. Режиссер Төлөмүш Океевдин "Бакайдын жайыты" фильминен баштап, акыркы чыгармаларына чейинки кол жазмаларынын, сценарийлеринин толук вариантынын, "Кыргыз Туусу" гезитинин башкы редактору Жаныбек Турсуновдун 80 жылдыгына карата коюлган мурдагы сүрөттөрдүн, Коомдук биринчи каналдын 55 жылдыгына карата сүрөт көргөзмө, ошондой эле коммуни-

кация факультетинин студенттеринин 2д жана 3д мыкты иштеринин (дизайн, графика, анимация) көргөзмөсү, Чыңгыз Айтматовдун 85 жылдыгына карата даярдалган сүрөттөрүнүн көргөзмөсү жана башка көптөгөн көргөзмөлөр жогорку деңгээлде өткөрүлдү.

Абды Сатаровдун айтымына караганда июнь айына чейин дагы көптөгөн кино жана сүрөт көргөзмөлөрү уюштурулмакчы. Алардын бири сүрөтчү Майрамкул Мусабай уулунун сүрөт көргөзмөсү болмокчу.



Üniversitemizin İletişim Fakültesinin ikinci katında, eğitim ve öğretim döneminin başlamasından itibaren öğrenciler her türlü etkinlikler, organizasyonlar, sergiler gerçekleştirildi. Ünlü ressamımız Kayırgül Kazıbekova'nın sergisini öğrencilerin yüksek düzeyde katılımları ile gerçekleştirdi. Aynı zamanda fakültemizde ünlü yönetmen Tölömüş Ökeyev'in ilk eseri olan "Bakaydın Cayıtı" filminden son filmine kadar olan bütün eserlerinin gösterimi, Kırgız Tuusu gazetesinin yayın yönetmeni Canıbek Tursunuov'un 80. Yaş dö-

nümüne özel resim sergisi, Koомдук 1. Kanalın 55. Yıl dönümü, İletişim fakültesi öğrencilerinin hazırladıkları (dizayn, grafik, animasyonlar v.b) sergiler, Cengiz Aytmatov'un 85. Yıl dönümüne özel resim sergisi vb. etkinlikler gerçekleşti. İletişim fakültesi öğretim görevlisi Abdı Satarov bizlere Haziran ayına kadar birçok film ve resim sergilerinin düzenleneceğini söyledi. Örnek vermemiz gerekirse yakında Kırgızistan'ın ünlü ressamı Mayramkul Musabayuulu'nun resim sergisi olacak.



Фарида Сейталиева  
Farida Seytaliyeva

# Түрк дүйнөсүн бириктирген этноконцерт

*Toktogul Satilganov Kirgiz Filarmonya Binasında 12 Mart'ta "Birliğe Uyanış" konseri düzenlendi.*

*Токтогул Сатылганов атындагы кыргыз улуттук филармониясында 12-мартта "Жандануудагы биримдик" аттуу түрк улуттарын бириктирген этноконцерт эле тартууланды.*



## Türk Dünyasını Birleştiren Konser

Башка концерттерден айырмаланып түрк улуттарынын бир тектүү фольклордук топтору бир сахнада обон салышты. Алтайдан Ирина Кензина жана Марина Саксаева, Сахадан Юлияна Кривошапкина, Тоолуу-Шориядан Чылтыс Таннагашева жана боордош казак элинен Бахтияр Аманжол өздерүнүн өзгөчө өнөрлөрү менен көрүүчүлөрдү таң калдырышты. Кыргызстандын атынан ырчылар Гүлзада Рыскулова, Батма Султанова, Каныкей, комузчу Кенжебек Алдаяр жана манасчы Дөөлөт Сыдыковдор "Ордо сахна" тобунун

коштоосунда көрүүчүлөрдүн купулуна толду.

Концерттин максаты эл аралык маданиятты руханий жактан бириктирүүгө багытталган. КРнын Маданият, маалымат жана туризм министри Султан Раев: "Силер бизге оң энергетика берип, биздин маданиятыбыз бийиктигин жана ууулугун дагы бир ирээт тастыктадыңар", - деп куттуктап, аларга мактоо баракчаларын тапшырды.

Эскерте кетсек, бул жышаан "Манас ФМ" радиосунда түз ободо жаңыртылды.

Bu konseri diğerlerinden ayıran özelliği ise farklı Türk Topuluklarından gelen sanatçıların Türk gelenek, görenek ve törelerini konu alan yöresel müziklerini sahnelenmesiydi. Altay'dan İrina Kenzina ve Marina Saksayeva, Saha'dan Yuliyana Krivoşapkina, Dağlık Şor'dan Cıldız Tanagaşeva ve kardeş ülke Kazakistan'dan Bahtiyar Amancol sahnede yetenekleriyle izleyenleri adeta büyüledi. KONSERE KIRGIZISTAN'ın kendi alanında ün yapmış sanatçıları; Gülzada Riskulova, Batma Sultanova, Kanikey, komuzcu Kencebek Aldayar ve Manasçı Döölöt Sıdıkov konuk sanatçılara eşlik etti 'Ordo Sahnası' müzik grubunun müzikleriyle renk kattığı gecede seyirciler konseri büyük bir coşku ile izledi. Konser biletlerinin tamamının tükendiği geceye, Kirgizis-

tan Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Sebahattin Balcı da katıldı. Ayrıca KTMU, bölümlerinde başarılı olan ilk 3 öğrenciye ücretsiz bilet vererek konsere büyük bir ilgi gösterdi.

Türk medeniyetlerini ruhsal yönden birleştirmeyi amaçlayan konserde, Kirgizistan Cumhuriyeti Kültür Enformasyon ve Turizm Bakanı Sultan Rayev yaptığı konuşmada 'bu tür konserler insanın iç dünyasında bayram etkisi yaratıyor, Sizler bize pozitif enerji vererek, bizim medeniyetimizin yüksek ve büyük olduğunu bizlere bir kez daha yaşattınız' dedi ve sanatçılara teşekkür ederek kendilerine ödülleri takdim etti.

Ayrıca 'Manas fm' radyosu bu konseri izleyicilerine canlı olarak dinletti.

## 150 ÖĞRENCİ TÜRKİYE'YE STAJ YAPMAYA GİDİYOR

## 150 студент Түркияга практикага барат



Касиет Джолдошбекова  
Kasiet Dcoldoşbekova

Konuyla ilgili gazetemize bilgi veren Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölüm Başkanı Yrd Doç. Dr. Yusuf Avcı: "Biz bu öğrencilerimizin tamamını staj programı çerçevesinde gönderiyoruz. Öğrencilerin staja götürmemizin birinci amacı dillerini geliştirmek, Türk insanıyla sosyal dialog kurmak, bu sosyal dialog çerçevesinde günlük yaşantıyı görebilmek ve Türkiye'yi tanımak. Edebiyat Fakültesi'nin sosyal alanlara yönelik olan Mütercim, Tercüman, Tarih, Türkoloji gibi bölümlerden bu sene en azından 140 öğrencimiz kesin olarak gidecek. İnsanların en çok yoğun olduğu barındığı yer oteller olduğu için uygulama alanlarımız otellerden başlıyor. Yalnız şunu belirtelim arka taraflar yani mutfak, çamaşırhane gibi insan ilişkisinin az olduğu alanlarda öğrencilerimiz çalışmayacak. İnsanlarla ilişkisinin fazla olduğu bütün departmanlar bizim alanımız. Öğrencilerimiz burada sadece üst düzey eğitilmiş insanlarla konuşup Türkçelerini buna göre konuşup uyguluyorlar ancak otellerde toplumun her kademesinden, her kesiminden, her eğitim seviyesinden insan olduğu için öğrencilerimiz Türkçenin sokak yönünü de görmüş olacaklar. Dersten başarılı olamayan bütünlemeye kalan öğrencileri ve derste başarılı olup fakat Kırgızistan'ı, Manas'ı temsil edemeyecekleri de ne kadar başarılı olsa bile götürmüyoruz. Bu program Mayıs'ın 15den başlayıp Eylül'ün sonuna kadar devam edecek. Öğrencilerimiz bir iki hafta gecikme konusundan sorumludur" dedi.

"Биздин студенттерди Түркияга жиберүүбүздүн башкы максаты студенттерибиздин тилин байытып, аларга түрк эли менен карым катнашта болуп алардын күнүмдүк жашоосун көрүүгө шарт түзүп берүү", - деди Юсуф Авчы. Анын айтымында Адабият факультетинин тарых, түркология, синхрондук котормочулук бөлүмүнөн 150 студент практика өтүүгө барат. Алар адамдар эң көп топтолгон жерлер мейманканаларда практикасын өтөшөт. Баса белгилей кетсек студенттер ашкана, кир жуучу жайларда башкача айтканда адамдар менен карым-катыш болбогон жерлерде иштебейт. Мейманканаларда

коомдун ар түрлүү катмарынан адамдар болгондугуна байланыштуу студенттердин тил байлыгын өнүктүргөнгө жакшы мүмкүнчүлүк болот. "Окууда ийгиликтүү боло албаган жана ара сынакка калган студенттерибиз практикага бара алышпайт. Бул программа майдын он бешинен тартып сентябрь айынын аягына чейин иштейт. Окууга бир эки жума кечигип калышат бирок сегиз тогуз жылдан бери бул кечигүү окууга тосколдук жаратпагандыгын көрүп келе жатабыз", - деп билдирди синхрондук котормочулук бөлүмүнүн башчысы Юсуф Авчы



**Адабият факультетинин синхрондук котормочулук, Түркология, Тарых бөлүмдөрүнүн алдыңкы студенттери Түркиядан практика өтүүгө мүмкүнчүлүк алышты.**

**Edebiyat Fakültesi Tarih, Türkoloji, Tercümanlık bölümlerinin öğrencileri yeni program çerçevesinde yazın Türkiye'ye staj yapmak için gidiyor.**

## Кыргызстан, Грузия жана Норвегия: билим долбоору ишке кирди

## Kırgızistan, Gürcistan ve Norveç Arasında Eğitim Projesi



Назгул Долоткелдиева  
Nazgul Dolotkeldieva

**Кыргыз-түрк "Манас" жана "Телемарк" университети 2012-2014-жылдар аралыгында студенттерди Норвегияга жөнөтүү долбооруна кол коюлду.**

**Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Telemark Üniversitesi 2012-2014 yıllar arasında öğrencileri Norveç'e gönderme projesi anlaşması imzaladı.**

"Бул долбоор университетибизде ишке ашырылуучу эл аралык долбоорлордун бири. Норвегиялык фонд тарабынан толугу менен каржыланат. Кыргызстан, Грузия жана Норвегия мамлекеттеринин ортосунда билим жаатында бирге иш жүргүзүлөт", - деди Туризм жана мейманкана иштетүү жогорку мектебинин мүдүрү Гүлжан Билгехан. Долбоордун максаты студенттерди эки семестрге окууга жөнөтүү, экотуризм тууралуу окуу программаларды даярдоо, билим деңгээлин жогорулатуу. Долбоор аркылуу университеттен 4-курсан эки студент бир жылдык окууга Норвегияга жиберилди. Долбоор алгач эки студенттин тажрыйбасына негизделген. Ийгиликтүү болгондугуна жараша быйыл үчүнчү студент жөнөтүлөт. Студент тандоодо сабактарындагы жетишкендиктерине жана англис тилине көңүл бурулат. Себеби Норвегияда окуу англис тилинде жүргүзүлмөкчү. Студенттер тандалгандан кийин апрель айында Норвегиядан атайын окутуучулар келип маектешүү аркылуу өздөрүнө жаккан студентти тандап алышат. Ошондой эле бул долбоордо университеттердин китепканаларында экотуризм жөнүндө китептердин көбөйтүлүүсү шарт эле. Жыйынтыгында "Манас" университетинин билим булактары Норвегия университетине караганда бай болгондугу белгилүү болду. Бул долбоордун жүрүшүндө китепканаларды өркүндөтүү боюнча жаңы долбоор да келип чыкты, дейт Гүлжан Билгехан.



"Bu proje üniversitemizin ortaklaşa gerçekleştirdiği uluslararası projelerden biridir. Proje Norveç'teki bir vakıf tarafından % 100 finanse ediliyor. Kırgızistan, Gürcistan ve Norveç arasında bir eğitim işbirliği içeriyor. Daha çok ekoturizm üzerinde duruyor. Projenin alt amaçları: öğrencileri iki dönemlik eğitime göndermek, ekoturizmle ilgili bir program yapmak,

bilim düzeyini geliştirmek. Proje kapsamında 2 öğrenci birer yıllık eğitime Norveç'e gönderildi. Proje önceden 2 öğrencinin mobilitesi üzerinden planlanmıştı. Bu yıl üçüncü öğrenci gidiyor. Not ortalamaları ve İngilizceleri çok iyi olması lazım çünkü orada eğitim tamamen İngilizce. Biz burdan öğrencileri seçtikten sonra nisan ayında Norveç'ten hocalar geliyor ve seçilen 3 öğrenciyle görüşme yapıp kendileri bir öğrenciyi seçiyorlar. İlk bayan, sonra erkek öğrenci gitti. Burda toplumsal cinsiyet eşitliği de var. Üniversiteler kütüphanesine ekoturizm hakkında kitapların alınması, kaynaklarla desteklenmesi gerekiyor. Manas Üniversitesi'nin kaynakları Norveç Üniversitesi'nden daha da zengin olduğu belli oldu. Bu projeden dolayı daha küçük bir proje doğdu: Kütüphanelerin geliştirilmesi amaçlı. Üniversitemizin böyle bir uluslararası proje anlaşması yapması bizi çok mutlu etti" dedi.



Айзирек Урматбекова  
Ayzirek Urmatbekova

# Түрк дүйнөсү - Билим олимпиадасына катталуу башталды

## Türkiye Bilim Olimpiyatlarına Kayıt başlandı

**Түркия ыктыярдуу окутуучулар борбору жана Эскишехир шаарындагы Түрк дүйнөсү маданият борборунун агенттиги менен биргеликте "табылга" жана "макет" багыттары боюнча "Түрк дүйнөсү Билим олимпиадасы долбоор конкурсу" уюштурулат.**

**Türkiye Gönüllü Eğitimciler Derneği (TÜGED) ve Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı işbirliğiyle buluş ve tasarım temalı "Türk Dünyası Bilim Olimpiyatları Proje Yarışması" düzenlenecek.**

Долбоордун жетекчиси профессор доктор Ибрахим Эрдоган иш-чара Түрк дүйнөсүндө илим жана технологиянын өнүгүүсүн колдоо, келечектин илимпоздорун кичине кезинен аныктоо максатында уюштуруп жаткандыгын билдирди.

Уюштуруучулардын айтымында олимпиадага Түркия, Азербайжан, Казакстан, Кыргызстан, Өзбекстан, Түркмөнстан, Алтай, Молдавия, Македония, Татарстандан 4-5-6-7-8-класстын окуучулары катыша алышат. Бул жарышка ар өлкөдөн 2 табылга, 2 макет болуп, жалпы 4 окуучу жана бир мугалим катышат.

Таймаш "табылга" жана "макет" багытында, эки башка категорияда болот. Долбоордун интернет сайтынан [www.tdbo.org](http://www.tdbo.org) кеңири маалымат алса болот. Конкурск катышууну каалаган окуучулар онлайн шартында катталып, таймаш боюнча маалыматтарды да интернет аркылуу алышат.

Таймашта эң алдыңкы 100 долбоор 8-9-10-майда Эскишехирде Түрк дүйнөсү билим олимпиадасынын көргөзмөсүндө коомчулукка көрсөтүлөт. Байгелүү орундарга киргендерге 10-майда салтанаттуу түрдө сыйлык тапшыруу аземи болот.

Көргөзмөгө катыша турган окуучулар менен мугалимдердин жол акысы, тамак-аш жана жатаканасы уюштуруучулар тарабынан каржыланат. Жарышта алгачкы 100 орунду ээлеген долбоорлордун таанытуу тасмасы TRT Avaz телеканалында "Күчүк Eller Бүюк İşler" ("Кичине колдор чоң иштер"), ал эми башка каналда "Күчүк mucitler" (Кичине илимпоздор) аталышы менен 13 жума бою көрсөтүлөт.

Мектеп окуучулары жарышка интернет сайт аркылуу түрк, англис, жана орус тилдеринде 31-мартка чейин катталуусу шарт. Финалга өткөндөрдүн тизмеси 7-апрелде аныкталат.



**Türk Dünyasının Küçük Mucitleri Eskişehir'de Yarışacak**

**Eğitim alanında yurt içi ve yurt dışında faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşu olan Türkiye Gönüllü Eğitimciler Derneği, 'Buluş ve Tasarım' dalında 'Türk Dünyası ...**

Proje Koordinatörü Yrd. Doç. Dr. İbrahim Erdoğan, Türk dünyasında bilim ve teknolojik gelişmelerin desteklenmesi ve geleceğin bilim insanlarının küçük yaşlarda teşvik edilmesi amacıyla yola çıktıklarını söyledi.

Proje Koordinatörü Yrd. Doç. Dr. İbrahim Erdoğan, Türkiye, KKTC, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Bosna Hersek, Bulgaristan, Altay, Moldova, Makedonya, Arnavutluk, Kosovo ve Tataristan'dan 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin olimpiyat kapsamında gerçekleştirilecek yarışmaya katılabileceğini bildirdi.

Yarışmada "buluş" ve "tasarım" temalı iki farklı kategori olacağını belirten Erdoğan, "Türk Dünyası Bilim Olimpiyatları projesi web sayfamız [www.tdbo.org](http://www.tdbo.org)'da yayınlandı. Yarışmaya katılmak isteyen öğrenciler başvurularını online olarak buradan yapacak. Katılımcıların web sayfasını takip ederek sayfadaki bilgi, açıklama ve duyuruları dikkate almaları gerekiyor" diye konuştu.

Buluş ve tasarım temalı yarışmaya her ülkeden 2 tasarımcı, 2 buluş olmak üzere toplam 4 öğrenci ve 1 öğretmenin katılabileceğini anlatan Erdoğan, "Olimpiyat çarısı altında düzenlenecek yarışma vasıtasıyla hem Türk dünyasındaki çocukların birbirleriyle kaynaşması hem de geleceğin Türk bilim insanlarının teşvik edilerek ortaya çıkartılması hedefleniyor" dedi. Yarışmada ön elemeyi geçen 100 eserin 8-9-10 Mayıs'ta Eskişehir'de, Türk Dünyası Bilim Olimpiyatları sergisinde görücüye çıkacağını dile getiren Erdoğan, dereceye giren projelere ödülleri 10 Mayıs'ta gerçekleştirilecek törenle takdim edileceğini vurguladı.

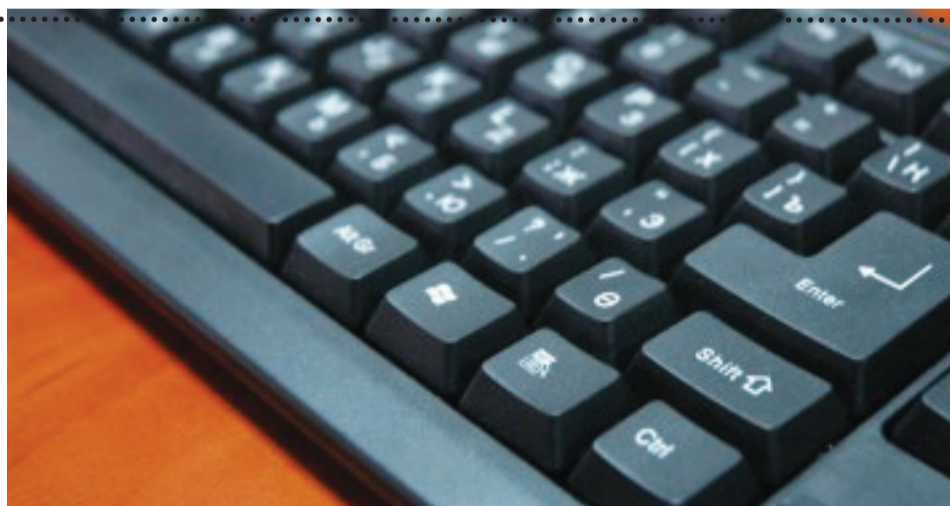
Sergiyeye katılacak öğrenci ve öğretmenlerinin yol ve konaklama gibi giderlerinin proje yönetimi tarafından karşılanacağını dile getiren Erdoğan, yarışmada ilk 100'e giren ve ödül kazanan projelere ait tanıtım filmlerinin ise TRT Avaz'da "Küçük Eller Büyük İşler" ve başka bir özel kanalda da "Küçük Mucitler" adıyla 13 hafta boyunca yayınlanacağını kaydetti.

## Кыпкыргызча клавиатура

## Kırgızca Klavye



Назгул Долоткелдиева  
Nazgul Dolotkeldieva



Жеке ишкер Нурмукамбед Абдыкадыров февраль айында кыргызча "ө,ү,ң" тамгалары бар клавиатураны экинчи ирет колдонууга берилгендигин айтты. Бул ишти хобби катары көрүп жүргөн мекендешибиз, келечекте кесипке айлантат тургандыгын жашырган жок. Биринчи ирээт 2011-жылы 19-февралда 1000 даана кыргызча тамгалары кошулган клавиатура чыгарылган. "Ортодо, бир аз эс алуу болду, кайра жандуу ишке кириштик. Буюрса арты жаңы моделдер менен толуктала баштайт, деген үмүттөбүз",-дейт жеке ишкер. Чыга-

рылганына көп убакыт өтпөсө да Саламаттык сактоо министри Динара Сагымбаева жана Каржы министри Ольга Лаврова дал ушул кыргызча клавиатура менен колдонушат экен. "Манас" университетинин мугалими Кадыралы Конкобаев да көптөн бери колдонуп жүрөт. Windows XP, Windows Vista, Windows 7 оперативдүү эс компьютерлеринде иштейт. Ошондой эле MS Office 2003, 2007, 2010 программаларында иштейт. Азыркы учурда мындай клавиатуралар [enter.kg](http://enter.kg), [litech](http://litech), [SkyNet](http://SkyNet) жана Delta дүкөндөрүндө сатылууда.

*Günümüzde bilgisayarsız hayatımızı hayal edemeyiz. Rusça harflerle yazmaya alıştığımız için Kırgızca yazdığımızda ( ö,ü) harflerini bulmakta zorlanıyoruz. Bunun farkına varan Kırgız bilim adamları Kırgızca klavye geliştirdi.*

Özel Girişimci Nurmukambet Abdıkadırov Şubat ayının ilk haftalarında Kırgızca "ө, ү, ң" ( ö, ü) harfleri içeren klavye piyasaya sürüldü. Bu işi hobi olarak yapanlar, gelecekte mesleğe dönüştereceğini saklamıyor. İlk olarak Kırgızca klavye 19 Şubat 2011 tarihinde çıkartıldı. Kırgızca klavyenin geliştirilmesine çok uzun zaman geçmemesine rağmen Sağlık Bakanı Dınara Sağımбаeva ve Maliye Bakanı Olga Lavrova bu klavyeyi kullananlar arasında. Bu klavye Windows XP, Windows Vista, Windows 7 işletim sistemlerinde çalışır. MS Office 2003, 2007, 2010 programlarda da bu klavyeyi kullanmak mümkün.

*Азыр компьютерсиз жашоону элестетүү кыйын. Орусча жазып көнгөн жаныбыз, кыргызча жаза келгенде "ө,ү,ң" тамгаларын таппай кыйналабыз. Мына ушундай учурда көпчүлүгүбүзгө керек болгон кыпкыргызча клавиатура сатыкка чыкты.*

# Көрүнбөгөн көз айнек

# GÖRÜNMEYEN GÖZLÜK



Сезим Токтобек кызы  
Sezim Toktobek kızı



Биринчилерден болуп көрүүнү кыналтып калыбына келтирүүчү линзаны колдонуу идеясы Леонардо да Винчиге тиешелүү деп айтылат. Анын архивинен 1508-жылы тартылган заманбап линзаны элестеткен көздүн сууга толгон сүрөтү табылган. 1888-жылы Адольф Фик оптикалык күчү бар айнек линзаны сүрөттөгөн. Ал эми азыркы оптикалык линзаны биринчилерден болуп жасаган жана медицина тажрыйбасына киргизген немец окумуштуусу Август Мюллер болуп эсептелет. Кыргызстанда болсо, линза 2005-жылдан бери тарала баштаган.

## Жылан көздүү адам

Линза жасалган материалы, алмаштыруу убактысы боюнча (эскини жаңы линзага алмаштыруу убактысы), тагынуу режимине (күндүзгү жана дайым тагылуучу) жана тунуктук даражасына (тунук, түстүү) жараша классификацияланат. Структурасы боюнча катуу жана жумшак болуп экиге бөлүнөт. Катуу линза карекке гана тагылса, жумшак линза түстүү челди да каптап турат. Акыркы убакта катуу линза көп колдонулбай калды, бул анын көзгө болгон ыңгайсыздыгынын жогору болушу менен байланыштуу. Жумшак линза ийкемдүү гидрогелден жасалгандыктан аба өткөрүү касиетине да ээ. Линза жалгыз гана көздү коррекциялоого жардам бербестен, көздүн түстүү челин өзгөртүп, эстетикалык суулуукту да берет. Замандын өнүгүшүнө жараша түстүү челди табигый жашыл, көк, кара, күрөң түстөрдөн, жылан, мышык жана башка жаныбарлардын көздөрүнө да окшоштуруп тагынууга болот.

## Каалаган эле тагына албайт

Бишкек шаарынын №9-шаардык бейтапканасынын жогорку категориядагы көз дарыгери Анара Арыкованын айтымында көрүүнү кыналтып калыбына келтирүүчү линзаны өтө кылдаттык менен төмөндөгүдөй диагноздордо тагынууга болот:

1. Миопия (алысты көрө албастык, -8.0 Др чейин)
2. Гипертония (жакында көрө албастык, +8.0 Др чейин)
3. Астигматизм (алысты да, жакында да көрө албастык)

4. Анизометропия (көздүн бир жагы жакшы, бир жагы жаман көрсө)

5. Афокия (катарктаны алдыруудан кийин) ж.б.

“Линза алаардан мурда дарыгердин көзөмөлүнөн өтүү зарыл. Окулист көздү индикатордун жардамы менен жаш чыгаруу даражасын текшерип ылайыктуусун сунуштайт. Линза өтө кылдаттык менен кам көрүүнү талап кылгандыктан жашы кичирээк балдарга тагынууга тыюу салынат”, - дейт Анара Кебековна.

## Кайдан алам?

Бишкектин дээрлик бардык оптика дүкөндөрүнөн линза сатып алууга болот. Баалары тагынуу убакыттарына жаша ар кандай. 3-6 айга чейинки жарамдуусу 700-1200 сом, 6-12 айга чейинки жарамдуусу 3000 сомго чейин. Көздү кыналтып калыбына келтирүүчү линзадан башка түстүү линзалардын да көптөгөн түрлөрү бар. Алар оптикалык күчү жок, жөн гана көздүн түстүү челин өзгөртөт. Эске алчу нерсе линзаны атайын раствордо сактоо керек. Аны оптикалык дүкөндөрдөн сатып алса болот.

Көп адамдар көзгө тийүүдөн коркушуп, линза тагынууну каалашпайт. Окумуштуулар бул коркууну покафобия деп атап коюшкан. Адистердин айтымында көрүүнү кыналтып калыбына келтирүүчү линзаны дүйнөдө 125 млн. адам тагынат. Линза тагынгандардын 40 пайызын 12-25 курактагы жаштар түзөт. Линзаны биринчи жолу тагынгандардын бир бөлүгү 35 жашка чейинкилер. Алар линза тагынгандардын 90 пайызын түзсө, ичинен 70 пайызы айымдар болуп эсептелет.

## Оң жагы

Ыңгайлуулук. Сүрөттөлүштүн так көрүнүшү. Муздак абадан жылуу имаратка (коомдук унааларда) киргенде бууланбайт.

## Терс жагы

Алгандан кийин көздүн тумандашы, начар көрүү. Күндөлүк кам көрүү, тазалоо, дезинфекциялоо (бул материалдык чыгым жана убакытты талап кылат). Ар кандай көздүн сезгенүү ооруларын, аллергия жаратышы мүмкүн.

## Geçmiş

Kontakt lenslerin temel fizik özelliklerinin geniş anlamda ünlü bilim adamı Leonardo da Vinci'nin 1508 yılında yaptığı çizimlerinde tanımlandığı bilinmektedir. Onun arşivinden gözün su ile dolu gözlerinin resmi bulundu. 1888 yılında Adolf Fick birbirlerinden bağımsız olarak insan gözüne takılabilen ilk kontakt lens tasarımlarını ortaya çıkarmıştır. Hem de günümüzdeki kontakt lensleri üreten ve tıbbi uygulayan Alman mucidi August Mueller sayılıyor. A Kırgızistan da kontakt lensler 2005 yılından itibaren kullanılıyor.

## Yılan gözleri ile adam

Kontakt lenslerin çeşitli sınıflandırmaları vardır: yapıldıkları gelen malzeme, değiştirme sıklığı (eski lenslerin yenisi değiştirilme süresi), giyen modu (sürekli, günlük olarak, esnek, uzun süreli) ve şeffaflık derecesine göre (saydam, renkli, dekoratif). Genel olarak, kontakt lensler iki büyük gruba ayrılır: Yumuşak kontakt lensler ve sert kontakt lensler. günümüzde sert kontakt lensleri çoğunluğu kullanmıyorlar. Bu sert kontakt lenslerin göz için rahatsız olduğuna bağlı. Yumuşak kontakt lensler hidrojelden yapıldığından dolayı hava geçirmek yeteneği var. Lens sadece iyi görmeye yardım etmeden gözlerin korneasının renklerini değiştirip estetik güzellik verir. Gelişmiş zamanda sadece gözlerin korneasının doğal yeşil, mor, kara, kahverengi renklerden başka yılan, kedi ve başka hayvanların gözlerine de benzetebiliriz.

## Herkese uygun değil

Bişkek in №9 şehir polikliniğinin yüksek kategori göz doktoru Anara Arıkova'nın söylediğine göre kontakt lensleri aşağıdaki gibi tanılarda çok önem vererek kullanmalıyız.

1. Miopi ( -8.0 Dp)
2. Hipertansiyon (+8.0 Dp)
3. Astigmatizma
4. Anizometri
5. Afoki v.s.

“Kontakt lens almadan önce doktorun kontrolünden ötmek lazım. Göz doktoru gözün gözyaşlarının göstergesini yardımıyla kontrol edip en uygunun tavsiye eder. Lensler ayrıntılı kur gerektirdiğinden dolayı küçük yaşlı çocukların kullanması olmaz” diye söyledi Anara Kebekovna.

## Olumlu yanları

Kontakt lenslerin göz bozukluklarındaki ilerlemeyi azaltabileceği düşünülmektedir.

Gözlüklerde çok zor sağlanabilen odak noktası doğruluğunun kontakt lenslere tam sağlanması ihtimali daha yüksektir.

Büyük numaralı göz bozukluklarında gözlüğe kıyasla daha iyi görme sağlamaktadır.

Gözlüğü estetik bir kusur olarak kabul edenler için de görünmeme özelliği sebebidir.

## Olumsuz yanları

Çok küçük ve saydam çizimler oldukları için kaybolmaları kolaydır.

Göz ile lens arasında toz kaçmakta ve rahatsızlıklara sebep olmaktadır. Özellikle çok tozlu ortamlarda ve yoğun sigara içilen ortamlarda bu risk yüksektir.

Sürekli takıldığında gözde kızarıklığa ve kasınlara sebep olmaktadır.

Belli süreli için çıkarılması gerektiğinden ikinci bir gözlük bulundurmak gerekmekte, dolayısıyla gözlük masrafı ortadan kalkmaktadır.

Kontakt lenslerin bakımı zordur ve özel zaman gerektirir. Sürekli steril ortamlarda bulundurulması gerekmektedir.

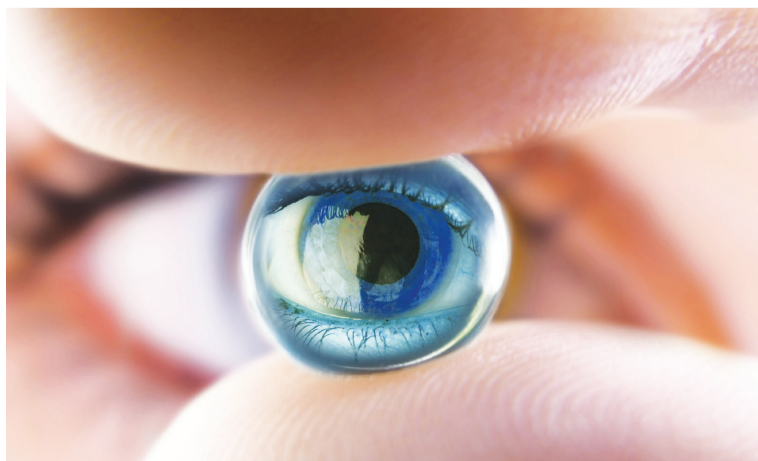
## Nerden satın alacağım?

Bişkek'in neredeyse tüm optik mağazalarından kontakt lensleri satın almak mümkündür. 3-6 ay süreli lenslerin fiyatları 700-1200 som. 3-6 ay süreli lenslerin fiyatları ise 3000 som. Bundan başka renkli kontakt lensleri de satılır. Onların optik gücü yok, sadece gözün korneasının rengini değiştiriyor. Dikkate almak şey kontakt lensleri özel pasport saklamak gerekiyor. onu da optik dükkanlardan satın almak mümkün.

Uzmanlara göre kontakt lens kullanan yaklaşık 125 milyon insan vardır.

Çoğu insanlar gözlerine dokunmaktan korktuğundan dolayı lens kullanmıyorlar. Uzmanlar buna pako-fobi derler.

Kontakt lens kullanan insanların yüzde 40 12-25 yaş arasındaki gençler. İlk olarak kullanan insanların bir parçası 35 yaşa kadar insanlar. Onlar lens kullanan insanların yüzde 90 olsa, onların içinden yüzde 70 kadınlardır.



*XXI кылым техникалык жактан өнүгүүнүн туу чокусуна жетти деп эсептелинет. Эткөн кылымдарда көз айнек жалгыз линзадан туруп, көзгө такап кароо менен жеңилдик берип келсе учурда көзгө кийишкен линзалар көрүүнү коррекциялоого жардам берет.*

*XXI yüzyıl sadece teknik gelişiminin yüz yılı diye sayılmadan tıpy da kucaklıyor. Geçen yüzyılda gözlük sadece bir lens olarak iyi görmeye yardım ederse günümüzde kontakt lensler görme geliştirmeye yardım ediyor.*



Наргиза Жумадилова

# Жаз жетелеп кел Нооруз, жаркын болсун жашообуз!

**Нооруз - Орто Азия, Жакынкы Чыгыш элдеринин байыртадан бери майрамдап келе жаткан жаңы жыл же жаз майрамы. Дагы бир жылды артка таштап, элибиз менен чогуу Жаңы жылга, жаңы күнгө багыт алуу алдында турабыз**

## Ноорузду тарыхы

«Нооруз» деген сөз байыркы фарс тилинин «науризи» деген сөзүнөн алынып, кыргызча «нау» – «жаңы», «рузи» – «күн» деген маанини билдирет. Демек, «Нооруз» «Жаңы жыл» же «Жаңы күн» деп которулат. Бирок эл ичинде буга чейин «Нооруз – жаз майрамы» деген түшүнүктөр да жашап келген. Илгери календарь жок мезгилде жаздын кандай болорун дал ушул күнү билип, «бул күндөн баштап табияттын жаңылануусу башталат» делген. Бул күндүн өзгөчөлүгү күн менен түн теңелет.

Тарыхтагы маалыматтарга таянсак, аталган майрам биздин заманга чейинки 7-6-кылымдарда эле пайда болгон жана Заостра аттуу пайгамбар негиз салуучусу катары белгилүү. Окумуштуулардын айтуусу боюнча Ноорузда аткарылуучу жөрөлгөлөр ислам дини пайда болгонго чейин эле колдонулуп келген. Мисалы, эл бул майрамга 20 күн калганда «ушул жылы түшүм мол болсун» деген тилек менен карапа идиштерге арпа, буудай, буурчак өндүрүшкөн. Айрым бир маалыматтарда «Нооруз – Кудай Адамды жараткан жети күндүн биринчиси» деп берилет. Ал эми ислам дининде «Нооруз – периштелер сыйлаган күн, анткени алар ушул күнү жарык дүйнөдө пайда болушкан» деген да маалыматтар бар. Нооруз адамдын табият менен байланышынын негизинде пайда болуп, кыргыздар бул мезгилди майрам катары белгилешкен.

Кыргыз эли байыртадан Нооруз майрамына чоң көңүл буруп, эски жылды узатуу, жаңы жылды тосуу үчүн ар кандай камылга көрүп келген. Мисалы, ар бир үй-бүлө өз алдынча алдын-ала даярданып, таза кийимдерин кийишкен. Үй ичи, короо-жай, көчө тартипке салынып, тазаланган. Жазуу булактары кыргыздар Нооруз майрамын 2000 жылдан ашуун убактан бери майрамдап келе жатканын белгилөөдө. Нооруз майрамы кыргыздардын элдик майрамдарына кирген улуттук, салттуу жана диний беш майрамдын бири. Нооруз майрамдан сырткары «чечкөр», «үлүш», «орозо айт», «курман айт» майрамдары улуттук жана диний майрам катары кыргыздар майрамдашкан.

## "Амал кирди – жан кирди"

«Байыркы бабаларыбыз табиятты дайыма өлүп – тирилип туруучу жандуу нерсе катары баалашкан. Күз мезгилинин келиши менен жер жүзүндө жаратылыш өзүнүн мурдагыдай көркөмдүүлүгүн жогото баштаган. Ал эми кыш мезгилинде жашоосун убактылуу токтоткон. Табияттын мындай кыймылсыз мезгили жалган куран айынын 20 сына чейин уланган. Демек «Амал кирди – жан кирди» деген сөз ата-бабаларыбыздын жаратылыштын өзгөчөлүктөрүнө карай көз караштарын аныктап тургандай», - дейт филология илимдеринин кандидаты Улан Алимов.

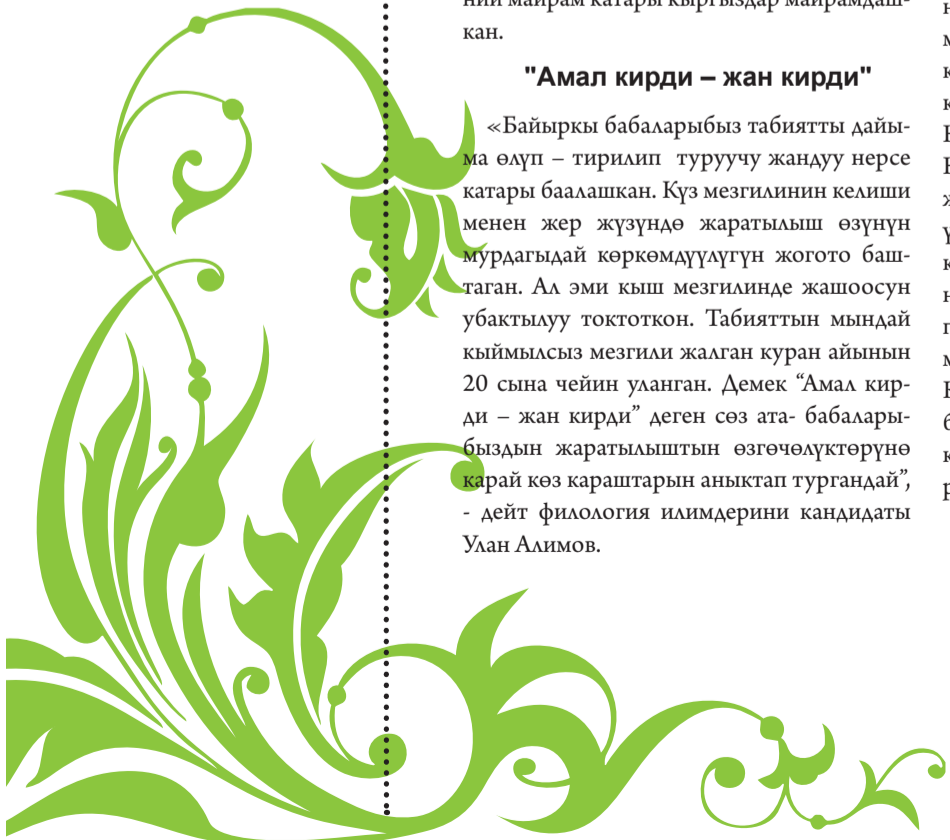
## Майрамдык дасторкон

Нооруз майрамында дасторконго да өзгөчө көңүл буруу керек. Айта кетсек, дасторкондо жети түрдүү тамак болуусу шарт. Бирок бул ар бир үй-бүлөнүн жеке мүмкүнчүлүгүнө жана улуттук өзгөчөлүктөрүнө жараша болот. Мисалы, Орто Азиянын жана Жакынкы Чыгыш өлкөлөрүнүн көпчүлүгүндө Нооруз дасторконуна араб жазуусундагы «Сын» тамгасы менен башталган жети түрдүү тамак-аш жана тал, зайтун, бие, анар, тыт өңдүү дарактардын жети даана калемчеси коюлат. Андан тышкары, бир идишке суу, экинчи идишке кайсы бир дарактын жалбырагы калкып турушу абзел. Атайын бышырылган чоң нан, айран, сүт, быштак, жумуртка, канаттуунун эти, кургатылган мөмө-жемиштер, жаңгак, бадам, мисте, балык дасторконго сөзсүз коюлат. Ал эми кыргыздар Ноорузда арпа, буудай, жүгөрү өндүрүп, аны сокуга жанчып, акталган данынан сүмөлөк же көжө жасашкан. Аны үйгө келген меймандарга, жаштарга куюп беришкен. Бул адамдарга узун өмүр, жаштык жана бакыт каалоо дегендикке жатат.

Анткени сүмөлөк менен көжө т а -

бияттын өлбөстүгүн, жашоо-турмуштун гүлдөп өнүгүүсүн аныктоочу улуттук даам катары бааланган.

КТМУнун ректору проф. док. Себахаттин Балжынын айтымында түрк дүйнөсүндө Нооруз майрамы эң маанилүү майрамдардын бири. Нооруз майрамы Түркияда XX кылымдан аягына чейин майрам катары майрамдалган жок. Кыргызстанда Нооруз майрамына өтө чоң маани берилет. Нооруз жаңы жылдын башаты. Жаңы бир жашоого, жаңы бир келечекке, жаңы бир үмүткө, жаңы бир максатка жол алуу баскычы болуп эсептелет. «Бүткүл түрк дүйнөсүн, университеттибизде иштеген жалпы жамаатты жана студенттерди Нооруз майрамы менен чын жүрөктөн куттуктайм. Кудай бул майрам менен мамлекеттибизге биримдик, тынчтык, ден соолук жаркын келечек берсин», - деп куттуктоосун узатты ректор.





# Türk Dünyasının Bahar Bayramı: Nevruz



Nargiza Cumadilova

## Nevruz tarihi

Kelimenin aslı eski Farsça'dan gelir: Yeni anlamındaki nava ve gün ışığı/gün anlamındaki rəzañh birleşerek oluşturmuştur. Anlamı "yeni gün/günışığı'dır ve günümüzün Farsça'sında da hâlâ aynı anlamda kullanılmaktadır (nev: yeni + ruz: gün; anlamı "yeni gün") Nevruz yeni yıl ve yeni gün olarak Türkçe'ye çevrilmiştir. Fakat halkın içinde bu zamana kadar 'Nevruz' Bahar bayramı olarak yaşatılmıştır. Takviminin olmadığı zamanlarda baharın gelmesi bayram olarak kutlanmıştır. Bu günden sonra tabiat yenilenerek, doğa yeşile bürünmüştür. Bu gün gece ve gündüz birbiriyle eşitlenir.

Tarihteki bilgilere göre Nevruz bayramı milattan önce 7. ve 6. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Uzmanların araştırmalarına göre Nevruz'da gerçekleştiren adetler İslamiyet öncesi adettir. Örneğin halk bu bayrama 20 gün kala 'Yılın bereketli geçmesi için' çanak çömleklerde arpa, buğday yeşertilir.

Bazı bilgi kaynaklarına göre ise 'Nevruz' Allahın insanı yarattığı 7 günün içinden birinci günü olarak inanlarda bulunmaktadır.

Nevruzun ortaya çıkışı insanın

doğayla ilişkisinde

ortaya çıkıp, doğayla yakın etkileşimde olan

Kırgızlar bu günü bayram olarak nitelendirmektedir.

Kıştan çıkıp hareketli yaz mevsiminin gelişini umut ve istek bayramı olarak görülmektedir. Kırgız halkı eskiden Nevruz bayramına çok değer verip eski yılı uğurlamak yeni yılı karşılamak için her türlü hazırlıklar yapmaktaydılar. Örneğin, her bir aile kendi aralarında iyi bir hazırlık yapıp yıkayıp yeni kıyafetlerini giyiyorlar. Evin içi, bahçenin etrafı, sokaklar düzenlenmektedir. Kırgızların yazılı belgeleri "Nevruz" Nevruz bayramını 2000 yıldan fazla bir zamandan beri kutladıklarını gösteriyor. Nevruz bayramı Kırgızların resmi bayramları arasında yer alan milli bayramlardan biridir. Nevruz bayramının dışında "Çeçkör", "Ülüş", "Ramazan", "Kurban" bayramları ulusal ve dini bayramlar olarak kutlanmaktadır.

## Bahar geldi, bedene can girdi

Öğr. Gör. Dr. Ulanbek Alimov : 'Atalarımız tabiatı her zaman diri duran canlı bir şey olarak önemsenmektedir. Sonbaharın

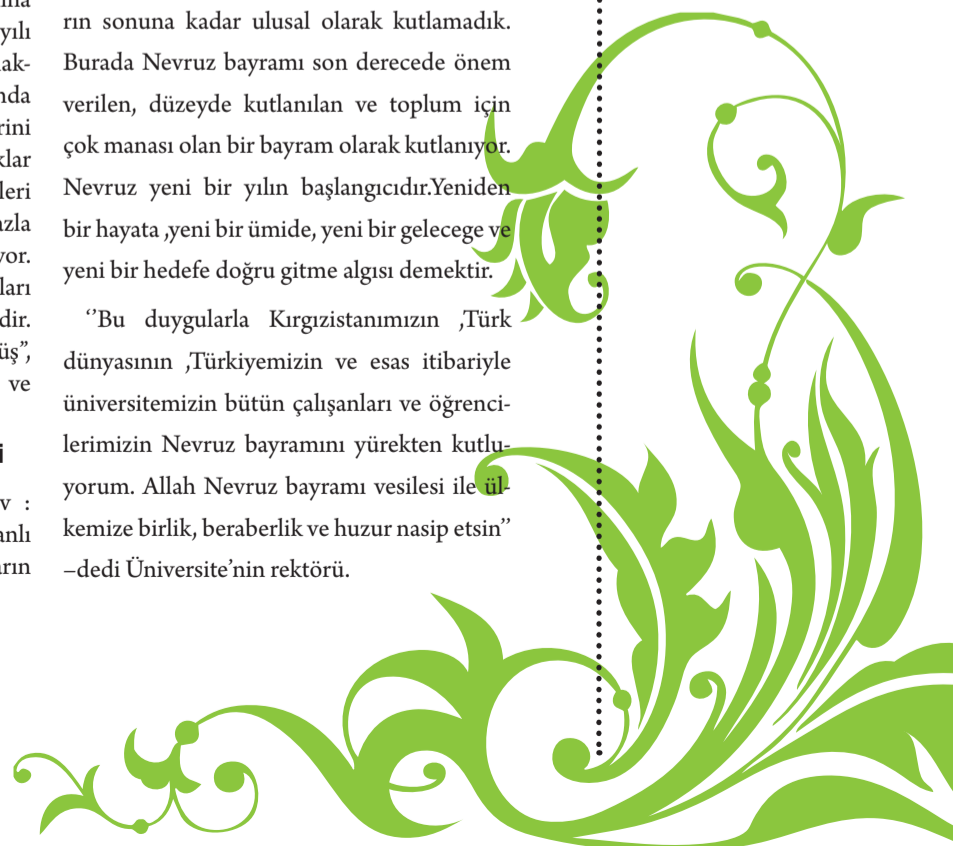
gelişiyi yeryüzünde yaratılışın kendisinin önceki güzelliğini kaybetmeye başlıyor. Kış mevsimi yaşamının bir bölümünü durduruyor. Tabiatın böyle hareketsiz dönemi Şubat ayının 20'sine kadar devam ediyor. Duraklama dönemi geçip canlanma döneminin gelişiyi yeryüzünde yaratılış kendisinin eski güzelliğini kazanmaya başlar. Demek ki yaz geldi, bedene can girdi diye atalarımızın geçmişteki yaratılışın farklılıklarına olan bakış açılarını göstermektedir.

## Bayram sofrası

Nevruz bayramında sofraya daha fazla dikkat etmek gereklidir. Örnek verecek olursak yedi türlü tattan oluşan yemek yapılması lazımdır. Ama bu her ailenin kendi imkanlarına ve ulusal farklılıklarına göre olmaktadır. Örneğin Orta Asya'nın Yakın Doğu ülkelerinin çoğunda Nevruz sofrasına Arap dilindeki "Sın" harfiyle başlayan 7 türlü yemekler ve tan, zeytin, biye, nar, tıt gibi ağaçların 7 çeşidi koyulmaktadır. Bunun dışında bir kaba su, ikinci kaba su koyularak ağacın yapraklarının su yüzünde kalması gerekir. Özel olarak pişirilmiş büyük ekmek, ayran, süt, peynir, yumurta, kanatlıların eti, kurutulmuş meyveler, ceviz, badem, buğday, mısır yetiştirilip, ezilerek "Sümölök" ve "Göcö" yapıyorlar. Onu eve gelen misafirlere ikram ediyorlar. Bu insanlara uzun ömür, gençlik ve mutluluk dileklerini iletirler. Sebepi "Sümölök" ve "Göcö" tabiatın yok olmayacağına, yaşamın devam edeceğini ve geliştiğini gösteren ulusal tat olarak önemsenmektedir. Kırgızistan-Türkiye 'Manas' Üniversitesi'nin rektörü Prof. Dr. Sebahattin Balcı'nın dediğine göre Türk dünyasında Nevruz bayramı son derece önemli bir bayramdır. Tabii Türkiye'de Nevruz bayramını esas itibariyle 1900'lerin sonuna kadar ulusal olarak kutlanmadık. Burada Nevruz bayramı son derecede önem verilen, düzeyde kutlanılan ve toplum için çok manası olan bir bayram olarak kutlanıyor. Nevruz yeni bir yılın başlangıcıdır. Yeniden bir hayata, yeni bir ümide, yeni bir geleceğe ve yeni bir hedefe doğru gitme algısı demektir.

"Bu duygularla Kırgızistanımızın, Türk dünyasının, Türkiyemizin ve esas itibariyle üniversitemizin bütün çalışanları ve öğrencilerimizin Nevruz bayramını yürekten kutluyorum. Allah Nevruz bayramı vesilesi ile ülkemize birlik, beraberlik ve huzur nasip etsin" dedi Üniversite'nin rektörü.

*Türk dünyasında çeşitli etkinliklerle kutlanan Nevruz, her ulusun kendi kültür değerleriyle özdeşleştirip sembolleştirdiği, özü itibariyle baharın gelişinin kutlandığı coşkuyla karşılandığı bir gündür. Nevruz Bayramı'na sayılı günler kala, Kırgızistan'da da Nevruz hazırlıkları başladı. 21 Mart bütün varlıklar için uyanış, diriliş ve yaradılış günü olarak kabul edilerek, Nevruz/YENİGÜN bayramı adıyla kutlanır.*





Мария Айткулуева  
Mariya Aytkuluyeva

# Ноороздун куту – сүмөлөк Nevruz'un Özel Yemeği Sümelek

Ноороз майрамы күн менен түн теңелген убакта белгиленет. Жер ойгонуп, көк бүрөп тирүүлүктүн жышаанын билдирген мезгилде дың айдалып, талааларга үрөн себилет. Ноороз - жаңылануу менен келечектин үмүтүн жандандырган жаркын майрам. Ноороздун ыйык тамагы жана символу – сүмөлөк. Ал молчулук менен токчулуктун, береке менен жакшылыктын болуп көрбөгөндөй таттуу даамы болуп эсептелет. Бүтүндөй түрк элдеринде байыртадан сүмөлөк бышыруу да өзгөчө салтка айланган.

## Сүмөлөк кантип даярдалат?

Сүмөлөктү даярдаш үчүн эки жума мурун камдануу зарыл. Алгач тандалган буудайды тазалап, аны шырғалаң сууга жууп, үч күн - үч түнгө сууга чылап коюу зарыл. Андан соң суусун төгүп, буудайдын ным дандарын жыгач тактайга жайып, үстүнө суу даки жаап 12 күн жылуу караңгы жерге тындырып, үрөндөрдүн өнүп чыгышын күтүшөт. Андан соң беш эли болуп өнгөн буудайды жаргылчактан же эткескичтен өткөрүп майдалап, үч жолу сууга жууп, дакинин жардамы менен суусун фарфор идишке сыгып чыгарышат. Мындан чыккан тунук ак суюктук сүмөлөктүн негизин түзөт.

Ошентип, Ноороз майрамы босогодо турганда аялдар казанга кам көрүп, эркектер отту тейлеп ыйык сүмөлөк даярдала баштайт. Конуштагы эң чоң казанга пахта майын ысытып, өнгөн буудайдын мүрөк суусун кошуп кайната баштайт. Андан кийин унду салып тынбай аралаштыруу керек. Казандын түбүнө тартпашы үчүн таш салынат. Сүмөлөк бышырып жатканда аны тынбай аралаштырып туруу зарыл. Кыз-келиндер кезектешип

ыр созуу менен бирге казанды аралаштырып турушат. 10-12 саат бою кайнаган сүмөлөк коюланып, жыты аңкып, даамына келе баштайт. Бул учурда отту өчүрүп, казандын капкагын бекем жаап, таң атканга чейин аны тындырып коёт. Түнү менен сүмөлөк күчүнө келип, бал десең-бал эмес, май десең - май эмес, татымы эч бир тамакка окшобой, сыйкырдуу даамга келет.

Эртең менен жалпы кошуна-колон, дөөлөттүү аксакал аталар, байбичелер жаратканга жалынып жакшы тилек, ниеттерин айтып касиеттүү казанды ачып, сүмөлөктү чыныга куюп, бири-бирине сунуп, чыпалагы менен оз тийишет. Казандын ичине салынган жаңгак же ташты тапкан кишинин бардык каалоо, тилектери орундалат- деген ишенич бар.

## Сүмөлөк уламышы

Илгери Орто Азия жергесинде, бир уруунун эли кыштан чыгып, жазга жетпей, малы кырылып, балдары чыркырап ыйлап, ачкадан өлөөрдө, уруунун аксакалдары кеңешип кыштак четине чоң казан асып, катаал кыштан калган тамак-ашын казанга салып кайната башташат. Бири бир ууч буудайын, экинчиси бир чөйчөк майын, кээ бири талканын, кээ бири үйүнөн тапканын салып, чоң казанды толтурушат. Ачка болгон элди алаксытыш үчүн жомок айтып, ыр ырдап, жаштар оюн-зоок куруп, казанды түнү менен кайнатышыптыр, таң атканда казандагы ашты жалпы калкка таратса бардыгына жетиптир. Ошентип бир урууну аман сактап, куч кубат берген эрте жаздын түнү бышырылган тамак – бизди Ноорозда кубандырган сүмөлөк экен...



Ноороз майрамынын көркүн ачып, ач курсакты тойгузуп, ток курсакты кубанткан сүмөлөктү Орто Азия эли байыртадан бери бышырып келишкен. Аны дыйкандар салттуу тамак катары жазгы айдоо иштери башталарда жасап, Жер энеге жалынып, мол түшүм сураган.

Nevruz Bayramına özel olarak yapılan, aç karınları doyuran, tok karınları bayıltan sümelek tathısı uzun yıllardan beri Orta Asya halkları tarafından Nevruz bayramında yapılmaktadır. Onu geleneksel olarak her yıl köylüler ekim zamanında, Allaha dua ederek yapıyorlardı. Nevruz Bayramı baharın başlangıcıdır. Bahar ayında yer uyanır, kuşlar canlanır, ağaçlar çiçek açar, tarlalar sürülür, tarlalara tohumlar ekilir.



21 Mart tüm Orta Asya'da Nevruz Bayramı olarak büyük bir coşkuyla kutlanır. Nevruz Türk halkının yılbaşı bayramıdır. Yenilenme ve geleceğe olan ümitleri canlandıran ayın bayramıdır. Nevruz'un kutsal yemeği olan sümelek de tokluğun bolluğun, bereketin ve iyiliğin lezzetli tadıdır.

## Hazırlanışı

Sümelek hazırlamaları iki hafta önce başlar. İlk önce buğday temizlenir, kuyu suyuyla yıkanır. 3 gün 3 gece suya yatırılır. Sonra ıslanmış buğday taneleri levha üzerine koyulur ve ıslak gaz beziyle kapatılır. Bu levhanın 12 gün karanlık ılık olan bir yerde durması lazım. Bu işlem buğdayın hafiften kök vermesine yardımcı oluyor. Sonra kökler öğütülür, gene de üç kere kuyu suyuyla yıkanır, bezi kullanarak porselen kaplara süzülür. İşte süzülen o beyaz berrak süt sümeleğin en önemli maddesidir. Orta Asya'da buna buğdayın şiresi denir.

Nevruz Bayramı öncesinde kadınlar malzemeleri hazırlarken erkekler ateşi yakar. Köydeki en büyük daşkazana pamuk yağı dökülür, o ısıldıktan sonra üzerine buğdayın şiresi koyulur. Daha sonra şirenin üzerine un ilave edilir. Un yavaş yavaş dökülmeli ve şire ile aynı zamanda karıştırılmalıdır. Önceden altı yanmaması için küçük taşlar atılırdı şimdiye taşlarla beraber kabuklarını kırılmadan olduğu gibi cevizler atılır. Sonra bayanlar şarkı söyleyerek sırayla kazandaki sümeleği karıştırmaya başlar. Yaklaşık 10-12 saat kaynayan sümeleğin kokusu, rengi ve tadı değişir. Altı kapatılan sümeleğin kapağı sı-

kıca kapatılır. Demlenen sümeleğin tadı gece boyu kıvamını alır. Bal desen bal değil, yağ desen yağ değil tadı hiçbir yemeğin lezzetiyle karşılaştırılmaz.

Ertesi sabahı komşular aksallar neneler kazanın etrafında tekrar toplanırlar, ilahiler okunur ve dualar edilir ve de sümelek türkülleri okunur. Sümelek kapağı açılır. Kapak açılınca manevi olarak, kim neye niyet ettiyse sümeleğe bakarken onu görür. Sonra sümelek lavap kâselere konur ve dağıtılır. İnsanlar onu serçeparmağıyla yemeye başlar.

## Sümelek hikayesi

Eskiden Orta Asya topraklarında yaşayan bir kabile, kıştan sonra ilkbahara kadar yemek yetmediği için açlıktan ölmek üzere idi. Aşiret aksakallarının öğütüyle köyün ortasına kocaman daşkazanı koymuşlar. Bu kazana herkes elinde var olanı getirir, kimi bir avuç buğdayı, kimi bir kaşık yağı. Yalnız yedi çocuklu dul kadın hiçbir şeyi olmadığı için ıkça çocuklarının şerefine diye yedi tane taşı atar. Böylece kocaman kazan dolduktan sonra, kadınlar onu kaynatmaya başlar. Aç halkı oyalamak için şarkılar söylenir, farklı oyunlar oynanır. O gece kimse uyumamış. Ertesi sabah kazanın kapağı açıldığında insanlar şaşırır, kazanda herkezin ümitlerini dualarını timsal eden kahve rengindeki sihirli bir yemek vardı. Sonra kıymetli yemek dağıtılır. Herkezin karını doyar, hasta olanlar iyileşir, sağlık güç alır canlanır. İşte bir köyü açlıktan kurtaran, erken ilkbaharın gecesinde pişirilmiş olan bu yemek Nevruz bayramının kutsal yemeği sümelek idi.

# Тубаса кемтик төрөлгөндөр көбөйүүдө

## Doğuştan Hasta Bebekler Artıyor



Айдай Амангелди кызы  
Ayday Amangeldi kızı

Бишкек шаарынын тургуну Бактыгүл айым жарым жыл мурун төрт айлык наристесинен айрылган. Тубаса жүрөк оорусу менен төрөлгөн наристе 4 ай 20 күндөн ашык жашоосун уланта алган эмес. Кичинекей Ажарда жүрөк оорусунун тааал түрү болгондуктан тиешелүү медицина кызматкерлери бир гана операция жолу менен айыктыруу мүмкүндүгүн айттышкан. Бирок наристеге операция 3 жашка чыкканда гана чет өлкөдөн жасалуусу керек эле.

30 жылдык тажрыйбасы бар педиатр Нуржан айым тубаса жүрөк оорулуу наристелерге өзгөчө көңүл буруп, такыр оорутпай бакса, жүрөктүн тубаса тешиктери бара-бара бүтөлөрүн белгилейт. Бирок тилекке каршы организми алысыз Ажар 4 жолу сасык тумоо менен ооруган.

### Кайдыгерлик көйгөйдү көбөйтөт

Жогорку категориядагы акушер-гинеколог Зиянат Адановна мындай терс көрүнүштүн башкы себептерин айтып өттү. “Атмосферанын бузулуусу, социалдык абалдын өзгөрүшү, кош бойлуу мезгилинде алкогольдук ичимдиктерди колдонуу, чылым чегүү сыяктуу жаман адаттар, жыныстык жол менен жугуучу инфекциялардын көбөйүшү, үй-бүлөнүн туура эмес пландаалышы, айрым учурларда биокошулмаларды колдонуудан улам жана башка ушул сыяктуу бир нече себептерден болот”, -дейт акушер айым. Кош бойлуулуктун алгачкы үч айында гинекологго каттоого туруп, доктуралар ар бир айтканын жазбай аткаруу шарт. Бирок кош бойлуулар убагы жетип калганда гана адиске кайрылышат, кээ бирлери доктуралардын айтканын кенебестик менен кабыл алышат. Зиянат айым өзгөчө айылдан келген кош бойлуулар өзүнүн жана болочок наристесинин ден соолугуна кайдыгерлик менен мамиле жасашарын белгилейт. “Ар кандай учурлар болот. Мисалы социалдык абалы начар үй-бүлөдөгү айымдар акча табуу менен алек болуп жатышып, өзүнүн ден соолугуна деле көңүл бура албай калышат”, -дейт Зиянат айым.

### Чөнтөк телефон кош бойлуулуктун душманы

Педиатр Нуржан Баямановна чөнтөк телефондорунун да кыйла деңгээлде терс таасири болушу мүмкүн деп өзгөчө белгиледи. “Азыр бир үйдө канча киши болсо ошончо телефон. Кош бойлуу аялдар чөнтөк телефондорун күнү-түнү колдонушат. Негизи эле адамга уюлдук телефондун нурларынын ден соолук үчүн олуттуу зыян

алып келээрин окумуштуулар далилдеп жатышат. Андыктан, жок дегенде кош бойлуулуктун убагында телефонду көп колдонбоого аракет кылышса”, -дейт Нуржан Баямановна.

### Адистер эскертишет...

Ооруну айыктырганга караганда жөнөкөй эрежелерди сактап алдын алган оң эмеспи. Ден соолук сакчылары жаш жубайларга жаштыкка алдырбай, үй-бүлөнү туура пландаштыруу керектигин айтып коңгуроо кагып келишет. Биринчиден, жакын туугандар ортосундагы никелешүү, кандайдыр бир кемтиги бар балдардын төрөлүшүнө алып келет. Мисалга алсак, нышан балдардын төрөлүү коркунучу бар. Экинчиден, балалуу болуудан мурда жубайлар толук кандуу текшерүүдөн өтүүсү зарыл. “Азыр бөйрөгү ооруган, каны аз, тамак сиңирүү системасындагы жана башка оорулар менен ооруган айымдар толук кандуу көзөмөлдөн өтпөй туруп эле наристелүү болууга шашылышат. Бул чоң жаңылыштык”, -деп эскертет Зиянат Адановна.

### Стресс патологияга жеткирет

18-35 жаш курагы балалуу болууга эң ыңгайлуу учур. Медициналык көз карашта төрөттүн ортосундагы аралык жок дегенде 3 жыл болушу шарт. Бул учурда эне иммунитетин жогорулатып, организм туруктуу калыбына келип, кийинки төрөткө психологиялык жана денелик жактан даяр болот. “Кош бойлуу мезгилде текшерүүдөн өз учурунда өтүп, болочок эне өзү оорубаганга аракет жасашы зарыл. Стресс абалы миңдеген оорунун ачкычы. Андыктан, кош бойлуулуктагы эң кооптуу жагдайды дал ушул стресс, депрессия абалы түзөт. Мына ушул себептен, аялдын өмүрүндөгү эң жоопкерчиликтүү, эң олуттуу мезгилди жайдары маанай менен гана өткөрүү наристе үчүн да жаркын келечек түзөт”, -дейт гинекологдор.

### Патологияны аныктоочу аппараттар бар, бирок...

Замандын талабы менен бүгүнкү күндө чет өлкөдөн алынып келген жаңы аппараттар менен балдардын патология менен төрөлөрүн аныктоого болот. Бирок бул ыкма жакшы иштебей жаткандай. Себеби, кош бойлуу аялдардын бардыгы эле убагында доплерографияга (баланын органдарын изилдөөчү аппарат) жиберилбейт. Бул аппарат Кыргызстанга келип, иштей баштаганына бир нече жыл болсо да, УЗИ аппараты сыяктуу кеңири колдонулбай келүүдө. Себеби, УЗИге караганда доплерге төлөнүүчү



акы кымбатыраак. Мисалы, УЗИ 150-250 сом болсо, доплерге баруу үчүн 400-600 сом чөнтөккө сала баруу керек. Бул патология менен төрөлүүчү балдардын бир канча пайызын алдын-алайт дегенге барабар. Допплерге баргысы келбеген кош бойлуулар бар. Ошол эле убакта доплерге жолдошу менен кошо кирип, наристенин жүрөгүнүн согушун уккан жубайлар жок эмес – дешет акушер-гинекологдор.

Бишкек шаарынын сакни Бактыгүл Ханым 6 ай өңкө 4 айлык бебегинден айрылган. Doğuştan kalp hastalığı ile doğan bebek 4 ay 20 günden fazla hayatını sürdüremedi. Küçük Acar'ın kalp hastalığı olduğu için ilgili uzmanlar sadece ameliyat yoluyla tedavi edileceğini belirtmişlerdi. Fakat bebeğe ameliyat ancak 3 yaşında yurtdışından yapılması gerekiyordu.

30 yıllık çocuk doktoru Nurcan Hanım doğuştan kalp hastalığı ile doğan bebeklere özel bakım olması halinde kalbin delikleri zaman geçtikçe kapanacağını söylüyor. Ama malesef organizması zayıf Acar 4 kere gribe yakalanması onun bu şansını ortadan kaldırdı.

### İlgisizlik sorunları çoğaltır

Doğum Uzmanı Doktor Ziyanat Adanovna bu tür durumların nedenini şu şekilde anlattı: “Çevre kirliliği, sosyal durumun değişmesi, hamilelik zamanında alkol, sigara kullanımı, cinsel yollarla geçen enfeksiyonların çoğalması, ailenin yanlış planlanması, bazı durumlarda biyolojik katkılarının kullanımından ve başka bunun gibi bir sürü nedenlerden oluyor” dedi. Hamileliğin ilk 3 ayında doğum uzmanının kontrolü altında durmak ve her tavsiyesine önem vermek gerektiğini hatırlatıyor. Fakat hamileler sadece son zamanda, sağlık sorunları çıktığında uzmana geldiklerini ve gelirse bile doktorun dediklerine ilgisizlikle davrandıklarını söyledi. Ziyanat hanım özellikle köyden gelen hamileler kendinin ve gelecek bebeğinin sağlığına ilgisizlikle davrandıklarını söylüyor. “Farklı durumlar oluyor. Örneğin sosyal durumu kötü olan ailelerde kadınlar sadece para kazanma adına kendi sağlıklarına önem göstermiyorlar” dedi.

### Cep telefonları hamileliğin düşmanıdır

Çocuk Doktoru Nurcan Bayamanovna cep telefonların da nasılsa bir düzeyde kötü etkisi olduğunu söylüyor. “Günümüzde bir ailede ne kadar insan yaşıyorsa o kadar cep telefonu demektir. Hamile kadınlar, cep telefonlarını gece-gündüz sürekli kullanıyor. Oysa cep telefonlarının aslında sağlık için oldukça zararlı olduğunu bilim adamları kanıtladı” dedi.

### Uzmanların tavsiyeleri

Nurcan Bayamanovna: “Hastalığı tedavi etmekten önce basit kurallara önem vererek hastalığı önlemek daha iyi ve kolaydır. Doktorlar genç çiftlerin gençliğin pembe dünyasına kapılmadan, doğru aile planlaması yapmalarını

öneriyor. İlk olarak akraba evlilikleri, bebeklerde doğuştan problemlerin orataya çıkmasına neden oluyor. Örneğin tavşan dudaklı olarak doğan bebekler var. En önemlisi çocuk sahibi olmadan önce yeni evliler tamamen tıbbi kontrolden geçmeleri gerekiyor. “Şimdi hasta böbrekli, kanı az, sindiriminde bir sürü sorunları var ve bunun gibi kendi sağlığında bir sürü sorunları var anne adayları hemen anne olmak için acele ediyor. Bu büyük bir hatadır” dedi.

### Stress patolojiye yol açar

18-35 yaş arası çocuk sahibi olmanın en uygun zamanıdır. Tıp açısından baktığımızda doğum arasındaki aralık 3 yıldan az olmaması gerekir. 3 yıl içerisinde anne organizmasını geliştirir, sonraki doğuma psikolojik ve fiziksel yönden hazır olur. Uzmanlar belirttiğine göre: “Hamilelik sırasında annenin hasta olmamaya çalışması lazım. Stress durumu bir sürü hastalığın ana nedenidir. Onun için hamilelik sırasındaki en tehlikeli durumu stress ve depresyon halini inşa eder. Her kadının hayatındaki en önemli bu süreyi sakın geçirmesi bebek için sağlıklı hayat kurmuş olur.”

### Patolojiyi belirten cihazlar var, ama...

Günümüzde yurt dışından getirilmiş yeni metoddaki cihazların yardımı ile bebeklerin patoloji ile doğma riskini önleme şansı bulunuyor. Fakat şu açıdan baktığımızda da bu metod iyi çalışmıyor gibi. Çünkü hamile kadınlarda hepsi birkaç sebep yüzünden zamanında genel ultrasona gönderilmiyor. Bu cihaz Kırgızistan'a gelip çalışmaya başlamasına bir kaç yıl olmasına rağmen ultrason muayenesi gibi yaygın kullanılmıyor. Bazı sebeplerin biri de genel ultrason taramasına ödenecek para ultrason muayenesine ödenecek paradan daha pahalıdır. Örneğin ultrason muayenesi-150-250 som ise, de genel ultrason taramasına gitmek için cebinizde yaklaşık 400-600 som olması lazım. Bu olgu ise patoloji ile doğacak olan çocukların bir kaç yüzdesinin önleniyor demektir. de genel ultrason taramasına gitmeyi istemeyen hamile kadınlar varken aynı zamanda eşiyile beraber gelip bebeğin kalp atışını duymayı isteyen ailelerin de olduğunu belirtiyorlar doğum uzmanları.

Malesef bunun gibi kötü durumları engellemek için, önlem almak sadece doktorların görevi değil, bütün toplum düzeyinde çözülmesi gereken sorundur.

*Акыркы убактарда сыналгыдан кичинекей наристелерге чет өлкөдөн кымбат баалуу операция жасатууга каржылык жактан жардам сурап кайрылгандар өтө эле көбөйүүдө. Борбор калаадагы №5 үй-бүлөлүк медицина борборунун жогорку категориядагы педиатры Нуржан Баямановна белдиргендей, ага келген ар бир 3-наристенин тубаса жүрөк оорусу менен төрөлгөндүгү аныкталат. Бүгүнкү күндө мындай көйгөй менен жарык дүйнөгө келген наристелер замандын калдырысе көрүнүшүнө айланууда.*

*Son zamanlarda televizyonlardan bebeklerini yurtdışında tedavi ettirmek için mali destek isteyenler artıyor. Bişkek'teki №5 Aile Hekimliği Merkezi'nin yüksek kategori çocuk doktoru Nurcan Bayamanovna, tedavi görmek için kendisine gelen her 3 çocuğun doğuştan kalp hastalığı olduğunu belirtti. Bu ise malesef günümüzünde sık karşılaşılan bir durum haline geldi.*



Айда Амангелди кызы

# Мевлана алмашуу программасы



"Come, come again, whoever you are, come!  
Heathen, fire worshipper or idolatrous, come!  
Come even if you broke your penitence a hundred times,  
Ours is the portal of hope, come as you are."

*Mevlana Celaleddin Rumi*



Кыргыз-түрк "Манас" университети акыркы үч жылда бир топ өнүгүүлөрдү жана өзгөрүүлөрдү көрсөтө алды. Студенттер үчүн улуттук жана эл аралык алкакта бир нече жаңы долбоорлор, программалар ишке аша баштады. Мына ошол программалардын бири Түркия Жогорку Окутуу Борбору тарабынан бир тууган түрк өкмөттөрү жана биримдиктери арасында студенттер жана академиктерди бири бири менен алмаштырып окутууга багытталган Мевлана алмашуу программасы. КТМУ мына ушунун алкагында Түркиядагы бир нече университеттер менен кызматташтык келишимин жөнгө салып, студенттерине күчтүү жана тамырлуу университеттерден билим алып келүү мүмкүнчүлүгүн түзүп жатат. Мевлана алмашуу программасына байланышкан бардык маалыматтарды алуу үчүн программанын координатору проф. док Али Элеренге кайрылды.

**-Программа тууралуу айтып берсеңиз.**

-Бул программа аты өзү айтып тургандай эле алмашуу программасы. Эрасмус алмашуу программасына окшогон Түркиянын чет өлкөлөрдөгү университеттер менен кызматташуусун өнүктүрүү, каршылыктуу студенттер жана мугалимдерди алмаштыруу максатына багытталган программа. Программанын негизин Мевланын философиясы түзөт. Түркиянын чет өлкөлөрдөгү университеттер жана ал жакта эмгектенген академиктер менен студенттердин биримдигин, кызматташтыгын жана бир туугандыгын өнүктүргөн, Түркияны тааныткан олуттуу программа.

**-Манас университети Түркиядагы университеттердин канчасы менен келишимге кол койду?**

-Манас университети башында 25 университет менен баштаган. Ал эми бул жыл үчүн 45 университет менен протокол иштери толук аяктады. Төрт университетте протокол иштери уланууда. Жалпысынан 50 университет менен келишим түзүлдү.

**-Студенттер бул программага катталыш үчүн эмне кылуулары керек? Шарттары кандай? Акыркы курста окуган студенттер катыша алышабы?**

-Бакалаврият, бакалавр, магистратурада жана докторлукта окуп жаткан бардык студенттер программага катышуу укугуна ээ. 1-курсту бүтүргөн студенттер жана аспиранттардын орталама баасы 2,5тен өйдө, магистратурада жана докторлукта окуп жаткандардыкы 3тен өйдө болуусу шарт. Мындан сырткары университеттин билим берүү жамааты өзүлөрүнүн

шарттарына ылайык тандоо жүргүзүшөт. Мындай шарттарда өзгөргөн учурлар төмөнкүлөр: Жогорку мектептерде биринчи окуу жылын бүтүргөндөр бир семестрге гана бара алышат. Бирок биздин университеттеги 2 жылдык жогорку мектептер менен Түркиядагы университеттер ортосунда алмашуу программасына кол коюлбагандыгына байланыштуу жогорку мектептин студенттери бул программа менен пайдалана алышпайт. Экинчи жана үчүнчү курста окуган студенттер гана бара алышат. Акыркы курста окуган студенттер дипломдук иши, мамлекеттик сынак, жана башка себептерден улам программага катыша алышпайт. Бир жолкусунда акыркы курстун студенттери катышышкан, бирок мындан кийин акыркы курстун студенттери катыша алышпайт. Магистратура жана докторлукта окуп жаткан студенттердин 3-семестрден тарта дипломдук ишине баштагандар бара алышат. Бир жылга баруу жана дипломдук ишин ал жактагы жетекчиси менен бүтүрүү шарты көрүлгөн. Ар бир факультет жана бөлүмдүн координатору бар. Студенттер катталууга байланыштуу маалыматтарды координатордон жана интернеттеги <http://mdp.manas.edu.kg> адреси боюнча ала алышат. (Мындан сырткары программа тууралуу өзүнчө дагы маалымат алууну каалагандар программанын координатору проф. док. Али Элерен агайдан, Экономика факультетинин 3-кабатында жайгашкан офисине келип сураштырса болот).

**-Программа менен Түркияга кеткен студенттер үй-жай жана стипендия сыяктуу мүмкүнчүлүктөр менен камсыз болушабы?**

-Түркияга барган студенттерге отурукташтыруу, тамак-ашка байла-

ныштуу мүмкүнчүлүктөр мурунтан белгиленбейт. Негизи эреже боюнча Түркияга студенттерди биз жибербиз. Түркиянын алар үчүн берилчү стипендиясынан башка мүмкүнчүлүктөр жок. Стипендиянын өлчөмү 560 түрк лирасы (1 айлык). Жалпысынан 392 лира берилет. Бирок бул акчанын 70% гана берилет. Калган 30% болсо жылдын аягында экзамендерин эң жакшы баага тапшырса, 30%дын баары бириктирилип бир берилет. Жашаган жери менен камсыз кылуусуна келсек, жогорку билим берүүнүн кредиттик жатаканалар мекемеси менен келишим түзүлүп жатат. Мевлана алмашуу программасынан баланча студент келет. Бизге баланча квота бөлүп койгуда деген өтүнүч менен жогорку билим берүү кредиттик жатаканасына кат жолдонду. Бүгүнкүгө дейре студенттерде турак-жай маселесине байланышкан көйгөйлөр чыккан жок. Барган университеттеринен дароо отурукташып кетишет. Ошол эле шарттар бизге келген студенттер үчүн да бирдей. Студенттер Кыргызстанга келери менен аэропорттон тосулуп алынат, жана зарыл болгон нерселердин баарынын аткарылышы көзөмөлдөнүп турат.

**-Факультет жана бөлүмдөрдүн кабыл алуу орундарынын саны белгилүүбү?**

**Эң көп канча студент кабыл алынат?**

-Орундарды бөлүмдөр өздөрү белгилешет. Муну менен биргеликте келерки жылы биз дагы бир башка жолун ойлонуштуруп жатабыз. Программага катыша турган жана шарттары туура келген студенттердин тизмеси түзүлүп, булардын ичинен бааларына жараша бөлүмдөрдөгү орундар аныкталат. Мисалы, Экономика бөлүмүнөн биринчи

семестрде 5, экинчисинде 5 студент алууну каалашса, биздеги тапшыра тургандардын тизмеси аныкталат жана билим деңгээлине жарша тандалат. Кабыл алуу ордун биз келишим түзгөн университет белгилейт. Ошондуктан биз так санын айта албайбыз. Жалпысынан канчалык көп университет менен келишим түзүлсө, орундардын саны да көп болот.

**-Студенттер өзгөчө эмнелерге көңүл бурушу керек? Кандай кеңештерди бересиз?**

-Студенттердин бир нече жоопкерчиликти болот. Биз студенттерди таңдап, Түркияга жибергенибизде, жанында бир аз акчасы болушу шарт. Эң алгач эле самолетко билеттин акчасы (350\$ барып-келиши), өзүн өзү камсыздандыруу үчүн (55\$), визага төлөнүүчү акча (60\$), прописка үчүн (45\$)- жалпысынан 510\$ чыгымды өздөрү көтөрүүсү керек. Түркияга барганда дароо эле стипендия албагандарына байланыштуу, алгачкы күндөрдө жанында бир аз акчалары болушу шарт (250-300\$). Ар кандай кырдаалдарга байланыштуу чөнтөктөрүндө 800\$ га жакын акча болуусун каалайбыз. Дагы бир маанилүү жагдай, кыздар чет өлкөгө окууга кетүүсүнө ата-энесинен уруксат кагазын нотариустан күбөлөндүрүп келүүлөрү тийиш. "Студенттердин бул программадан болушунча көп пайдаланууларын кеңеш берем. Жер көрүп келүү жана үлкөн бир университетте билим алып келүүлөрү өзүлөрүн өнүктүрүүлөрүнө жол ачат. Өзүлөрүнө болгон ишеними артып, башка улуттун маданиятын үйрөнүшүп, өзүлөрүн өнүктүрө алышат.

**-Маалыматтарыңыз үчүн ыраазычылык билдирем! Ишиңизге ийгилик!**

## Келишим түзүлгөн университеттер

Abbant İzzet Baysal Üniversitesi  
Adnan Menderes Üniversitesi  
Afyon Kocatepe Üniversitesi  
Ağrı İbrahim Çeçer Üniversitesi  
Ahi Evran Üniversitesi  
Akdeniz Üniversitesi  
Anadolu Üniversitesi  
Amasya Üniversitesi  
Ankara Üniversitesi  
Ardahan Üniversitesi  
Artvin Çoruh Üniversitesi

Atatürk Üniversitesi  
Balıkesir Üniversitesi  
Bartın Üniversitesi  
Bulent Ecevit Üniversitesi  
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi  
Çankırı Üniversitesi  
Dumlupınar Üniversitesi  
Düzce Üniversitesi  
Erciyes Üniversitesi  
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi  
Fırat Üniversitesi  
Gazi Üniversitesi

# Mevlana Değişim Programı



Ömer Küfrevi



- **Program hakkında bilgi verebilir misiniz? Nedir Mevlana değişim programı?**

- Mevlana değişim programı, içindeki değişim kelimesinden de anlaşıldığı gibi bir değişim programı Erasmus'a benzer olarak Türkiye'nin yurt dışında üniversitelerle işbirliğini geliştirmek, karşılıklı öğrenci ve öğretim görevlisi değiştirmek üzere geliştirdiği, erasmusu örnek alan güzel bir program. Temelinde Mevlana'nın felsefesini içermekte. Sonuçta Türkiye'nin dış ülkelerde ki üniversiteler ve üniversitelerde çalışan akademisyenler ile öğrencilerin birlekteliğini, işbirliğini ve kardeşliğini geliştiren, Türkiye'yi tanıtan çok ciddi bir program.

- **"Manas" üniversitesi Türkiye'de bulunan üniversitelerin kaç tanesiyle anlaşma imzaladı?**

Manas üniversitesi ilk dönemde 25 üniversiteyle başladı, gelecek dönem için protokol işlemi tamamlanmış 45 üniversite mevcut olup, 4 üniversitenin protokol işlemleri devam etmektedir. Yani toplamda 50 üniversite ile anlaşma sağlanmıştır.

- **Öğrencilerin bu programa başvurmaları için neler gerekiyor? Aranılan şartlar nelerdir? Kime ve nasıl başvuru yapmaları gerekmektedir? Programa son sınıfta okuyan öğrenciler başvurabiliyor mu?**

- Üniversitede okuyan ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri programdan faydalanabilmektedir. İlk yıllarını

tamamlamış (1. Sınıfı bitirmiş) Ön lisans ve lisans öğrencilerinin not ortalaması 2,5 üzerinde olan, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin ise not ortalaması 4 üzerinden 3,0 olan öğrenciler programa başvurabilir. Bunların dışında üniversite senatosu kendi şartları doğrultusunda hazırlama yapmıştır. Bu şartlarda değişen durumlar şunlar; ön lisans programında yalnızca 3. Dönemde okuyan öğrenciler gidebilir, Ama anlaşma protokollerinin hiçbirinde ön lisans kontenjanı tanınmamış (karşıdaki üniversiteden) yani diğer bir deyişle; ön lisans öğrencilerinin başvurabileceği kontenjan şu aşamada bulunmamaktadır ve dolayısıyla ön lisans öğrencileri bu durumdan faydalanamamaktadır. Lisans öğrencileri 3-4. ve 5-6. (2. Ve 3. Sınıfta okuyanlar) dönemler gidebilir. Üniversitemizin son sınıfta tez, devlet sınavı ve daha sonraki zorunlu durumlar nedeniyle son sınıfta okuyan öğrencilerimiz programdan faydalanamıyor. Yalnız bir sefere mahsus son sınıf öğrencileri bundan faydalandı ancak bundan sonra son sınıf öğrencileri gönderilmeyecek. Yüksek lisans ve Doktora eğitimi alan öğrencilerin sadece 3. dönem itibarıyla teze geçmiş olanları gidebilir. Bir yıllığına gidecek ve tezi oradaki eş danışmanla tamamlamak şartı bulunmaktadır. Her fakülte ve bölümün değişim programı koordinatörü bulunmaktadır. Öğrenciler başvuru hakkında koordinatörlerden veya <http://mdp.manas.edu.kg> web adresinden program hakkında detaylı bilgilere ulaşabilir. Başvuru formları ve gerekli olan evrakların listesine yukarıda belirtilen web adresinden ulaşabilirler. (Ayrıca bilgi almak isteyenler

program koordinatörü Doç. Dr. Ali ELEREN hocamızın İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi binasında 3. Katta bulunan ofisine gidebilir.)

- **Programla Türkiye'ye giden öğrencilere Barınma ve Burs gibi imkanlar sunuluyor mu?**

Türkiye'ye giden öğrencilerin barınma beslenme noktasında imkânları önceden belirlenmiş değil, şöyle ki; normalde kurallar gereği biz öğrencileri Türkiye'ye gönderiyoruz, Türkiye'nin onlara sağlamayı taahhüt ettiği bir burs var, bunun dışında başka bir şey yok. Burs miktarı 560 tl. (aylık) bu miktarın %70'i yani 392 TL'si verilmekte, diğer kalan %30'luk kısımda dönem ya da yıl sonunda öğrenci finallerinde başarılı olur derslerinden geçerse toplu bir şekilde bursun geri kalanını almaktadır. Kalma konusunda ise her üniversite Yüksek Öğrenim Kredi Yurtlar Kurumu ile anlaşma yapıyor. Bunu resmi olarak KYK'ya yazı ile iletiyor; diyor ki bana Mevlana Değişim Programından bu kadar öğrenci gelecek bana bu kontenjanı ayırın. Şimdiye kadar öğrencilerimiz bu konuda herhangi bir sorun yaşamadılar, gittikleri üniversitelerin hemen hepsinde barınma imkanları mevcut. Aynı şartlar bizim üniversitemize gelen öğrenciler için de mevcuttur, öğrenci buraya geldiği andan itibaren, hava alanında karşılanmakta ve gerekli bütün işlemleri bir sorumlu tarafından takip edilmektedir.

- **Fakülte ve bölümlerin başvuru Kontenjanları belli mi? Azami kaç öğrenci başvuruda bulunabilir?**

Kontenjanları bölümlerin kendileri belirlemekte, bununla birlikte önümüzdeki yıl biz şöyle bir yol izlemeyi düşünüyoruz; başvuruda bulunup şartları sağlayan öğrencilerimizin listesi belli olduğunda, gitmek isteyenlerin başvurusu alınacak, bunların içinde not sıralamasına göre bölümler kontenjan belirleyecek. Diyelim ki İktisat Fakültesi birinci dönem 5 ikinci dönem 5 öğrenci göndermek istiyorsa, başvuruda bulunanların içinden yapacağı listeyi bize bildirecek. Kontenjan sayıları anlaşma sağlanan üniversitelerin açtığı kontenjan sayılarıyla sınırlı olduğu için bizim belirlediğimiz bir kontenjan sınırı mevcut değil, ama ne kadar çok üniversiteyle anlaşma sağlarsa kontenjan sayısı da artmaktadır.

- **Öğrencilerin dikkat etmesi gereken hususlar nelerdir? Öğrencilere tavsiyeleriniz nelerdir?**

Öğrencilerin üzerinde bazı sorumluluklar var. Biz öğrenciyi seçip Türkiye'ye gönderdiğimiz de oraya gittiklerinde ödemesi gereken bazı maliyetler var. Buradan gittiklerinde sırasıyla, uçak bileti (350\$ gidiş-geliş), Sigorta (55\$), Vize harcı (60\$) ve Oturma izni için (45\$) toplamda yaklaşık 510\$ masrafı kendisi yapmak durumunda. İlk gittiklerinde burs alamayacakları için üzerlerinde bir miktar para bulundurmaları gerekmektedir. (250-300\$) Öğrencilerimizden gittiklerinde azami 800\$ gibi bir rakamı mağdur olmamaları için yanlarında bulundurmalarını istiyoruz. Diğer önemli bir husus ise kız öğrencilerimizin ailelerinden izin aldığına dair Noterden onaylı belge istiyoruz. "Öğrencilerin bu programdan azami şekilden yararlanmasını tavsiye ediyorum. Türkiye'yi görme ve büyük bir üniversitede eğitim almaları kendilerini geliştirme açısından çok önemli. Kendine güven noktasında öğrenciler için çok faydalı olduğunu düşünüyorum, bu programdan öğrencilerimizin faydalanmalarını, farklı kültürel alanlarda kendini geliştirmeleri güzel olacaktır"

**Hocamıza verdiği değerli bilgilerden dolayı teşekkür ediyoruz...**

## Anlaşma Yapılan Üniversiteler

Hakkari Üniversitesi  
Hitit Üniversitesi  
Kafkaz Üniversitesi  
Kahraman Maraş Sütçü imam Üniversitesi  
Karabük Üniversitesi  
Kastamonu Üniversitesi  
Kilis 7 Aralık Üniversitesi  
Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi  
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi  
Muş Alparslan Üniversitesi

Nevşehir Üniversitesi  
Ondokuz Mayıs Üniversitesi  
Ordu Üniversitesi  
Orta Doğu Teknik Üniversitesi  
Pamukkale Üniversitesi  
Sakarya Üniversitesi  
Selçuk Üniversitesi  
Sınak Üniversitesi  
Sinop Üniversitesi  
Suleyman Demirel Üniversitesi  
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Univ  
Uşak Üniversitesi

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi son üç yıl içerisinde hızlı bir değişim gösteriyor. Öğrencileri için ulusal ve uluslararası alanda birçok yenilik imkânı sunuyor. Bu yeniliklerden biri de Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu tarafından hayata geçirilen, akraba Türk Devletve Toplulukları arasında öğrenci ve akademisyen değişimini öngören Mevlana Değişim Programı. KTMÜ bu program kapsamında Türkiye'de bulunan birçok üniversiteyle işbirliği anlaşması yaparak, öğrencilerine büyük ve köklü üniversitelerde eğitim görme imkânı sağlıyor. "Mevlana Değişim Programı" ile ilgili merak edilen bütün soruları, programın koordinatörü Doç. Dr. Ali ELEREN'e sizler için sorduk.

# Кароосуз калган балдар көбөйүүдө

## Kimselessiz çocuklar çoğalıyor

Айжамал Худайбердиева  
Aysamal Hudaiberdieva

Өлкөдө 2000-жылы тогуз балдар үйү жана жыйырма жети интернат бар болсо, азыр алардын саны эки эселеп өскөн. Каралбай калган балдардын саны 2005-жылы он миңден ашуун болсо, бул жылы 27 миңге жеткен. Бул көрсөткүч Кыргызстанда кароосуз калган балдардын саны күн санап өсүп жаткандыгын айгинелейт...

Ülkemizde 2000. yıl adına kimsesiz çocuk evi dokuz ve yatılı okullar yirmi yedi ise, şimdi onların sayısı iki katına çıktı. Onların sayısı 2005 yılında on binden fazlaysa, bu sene 27 bin oldu. Bu gidış Kırgızistanda kimsesiz çocukların sayısı yükselmekte olduğundan haber veriyor...

Өлкөдө биологиялык ата-энеси жана туугандары бар туруп, балдар үйүндө жашаган балдардын саны жылдан жылга өсүп жатат. Бишкектеги кароосуз калган балдарды кабыл алуучу борбордо алты жаштан он эки жашка чейинки 500дөн ашуун бала тарбияланат. Балдарды коргоо борборунун социалдык кызматкери Диляра Кадыралиеванын айтуусу боюнча, бул жерге көбүнчө базарда соода кылып жүргөн, жашоо-шартын начар үй-бүлөлөрдүн балдары, апасы ичкиликке берилип, камкордук көрбөй калган, жетим, оорулуу же зордук-зомбулукка дуушар болгон балдар тартылат. Алардын юридикалык жетим деген статусу жок болсо да, аталган борбордо медициналык текшерүүдөн өткөрүлүп, психологиялык жактан калыбына келтирилип, тоголок жетимдерди балдар үйүнө, айрым ата-энеси бар балдарды үйлөрүнө жеткиришет. Аны менен гана чектелбестен айрымдарын мектепке тартып, борборго да окутушат. Мисалы, Даниянын жана Голландиянын чиркөө кызматкерлеринин көмөгү менен уюшулган мындай борбордо 5 жаштан 10 жашка чейинки 85 бала тарбияланат. Алардын көпчүлүгү «Дордой» базарында соода кылып, аталган борборго күндүз тамак ичкени келишет. Курсагын тойгузганына сүйүнгөн жети жаштагы Айзат базарда каробка, пакет чогултуп иштеген. Терген каробкалары үчүн алган жыйырма сумун апасына берет. «Бул жерге мени апам алып келген, бекер тамак берет деп», -дейт секелек кыз.

Habital for Humanity кайрымдуулук уюмунун адиси, социолог Максат Исмаилов кароосуз калган балдардын санынын көбөйүшүн мыйзамдын алсыздыгы менен байланыштырат. Учурда ата-эне макамынан ажыратуу мыйзамы жакшы иштебегендиктен көп балдар тышта эмне кылып жүргөнү белгисиз. «Кээ бир үй-бүлөлөрдө каражат жетишип турса да ниет жок. Мындай ниети жокторду ата-эне макамынан алып салыш керек», -дейт Максат мырза. Балким ошондо балага болгон жоопкерчилик сезилмек.

**«Жаңы жылда атама мени алып кетиңиз деп телефон чалсам «жок, келбейм, ала албайм» деп айткан»**

Балдарды коргоо уюмунун социалдык кызматкери Фатима Алаярова кароосуз калган балдардын санынын өсүшүн ички миграция менен байланыштырат. Себеби Ош, Баткен, Жалал-Абад облустарынан жумуш издеп келген үй-бүлөлөр үй-жайы жок, каражаттын тартыштыгынан улам балдарын кароодон баш тартат. Шаардагы кароосуз калган балдарды калыбына келтирүү борборунда жашаган Мафтун Даматованын сөзүндө: «Атам «отказ» жазып, чет өлкөгө кетип калган. Бир жолу келем деп айтканы эсимде. «Жаңы жылда мени алып кетиңиз деп телефон чалсам «жок, келбейм, албайм» деп айткан». Бул кыз өткөн жылы лицейге тапшырган, буюрса ашпозчу болууну эңсейт экен. Он төрт жаштагы Гүлзат ата-энелерди мамлекет жумуш менен камсыз кылса, кароосуз калган балдар болбойт эле деген баёо сезим менен: «Ата-энелерге өкмөт иш таап берип, жакшы маяна төлөсө, базарга барып иштебей, кышында үшүбөй,

окуу менен алек болот элек», - дейт.

«Баланы мамлекет багып турса, мен ага чейин акча таап, үй куруп, автоунаа алып алайын» деген ата-энелер да бар. Каражаттын тартыштыгынан, үй-жайдын, туруктуу жумуштун жоктугунан убактылуу борборго таштап тургандар да бар. Материалдык, моралдык болобу канчалык кыйналышса да, ата-эне тирүү туруп өз перзенттерин балдар үйүнө ташташканы эң чоң жаңылыштык.

**«Чоңоюп окууну бүтүп, үйү жок адамдарга жардам берсем деп кыялданам»**

Балдар үйүндө беш жылдан бери тарбияланып келген 14 жаштагы Нурдин: (аты-жөнү өзгөртүлдү) «Мени бул жерге апам алып келди. Мен түшүнүп турарам, апам азыр кыйналып жаткандыктан иним экөөбүз бул жакта убактылуу турабыз. Атам апамдын бир жаак бетин жана тиштери сынганча сабап салган. Биз үйдөн качып бул жерде, карындашым менен апам «Сезим» борборундагы жатаканада». Нурдин буга чейин «Жал» кичирайонунда жайгашкан реабилитациялоо борборунда үч жыл жашаган. Натыйжада ондон ашуун мектеп которуп, окуу программаларынан артта калган. Ошентсе да тырышчаак Нурдиндин окууга болгон кусалыгы даана байкалат. «Чоңоюп окууну бүтүп, үйү жок адамдарга жардам берсем деп кыялданам» деген максатта жашоонун ысык-суугуна чыдап, келечектен жакшы үмүт кылып жашап келет.

**«Атам да, апам да жанымда болсо...»**

Виканын (аты-жөнү өзгөртүлдү) борборго келгенине беш ай болгон. Быйыл жашы он беште. Апасы иштеп тапкан акчасын ичип койгон күндөр болот. Учурда өгөй атасы менен жашап жатат. Виканын бир Гана үмүт-тилеги атам да, апам да жанымда болсо экен дейт. Кичинекей каармандан жашоо-шарттарын сурасак, ал: «Шампан комбинат тараптагы кароосуз балдарды реабилитациялоо борборунда чоңдору кичинекейлерди уруп, сабайт. Тамак бергенде да тарбиячылар өзүнө этин көп кылып, жакшы тамактарды өздөрү ичип, бизге эптеп эле берип коюшчу», -дейт. Эгер бул кыздын айткандары чын болсо, мамлекет кызматкерлери элдин акысын жеп жаткандыгы аз келгенсип, эми минтип кароосуз калган балдардын тамагына сугун арткан кызматкерлер «аман» эле болсун дегин келет.

Кароосуз калган, мамлекеттин көзүн караган балдардын тагдыр тарткысын көрүп туруп, аларга кандай жардам берериңди билбейсиң. Мамлекеттин бутка тура албай, экономикалык-социалдык маселелерге белчесинен батып турганы айрыкча ушул наристелер үчүн оор болуп жатканы жаныңды кейитет. Албетте, мезги өтүп, өлкөбүздүн да абалы оңолор. Бирок, бул балдар ал күндү күтүүгө чамалары жок. Бул балдардын күнүмдүк жашоосуна, саламаттыгына, алган билимине, тарбиясына маани берип, аларга моралдык жактан да, материалдык жактан да кам көрүү мамлекеттин да, коомдун да кечиктирилгис иши болуп бүгүн күйүп турат.

Ülkemizde biolojik anne-babası ve akrabaları varken, yatılı okullarda kalan çocukların sayısı her sene daha çoğalıyor. Bişkeğin kimsesiz çocuklara bakan merkezinde yaş altı ile on iki arasında olan 500 küsür çocuk kalıyor. Çocuk Esirgeme Merkezinin sosyal işçisi Dilbara Kadiralievanın söylediğine göre, buraya çoğunlukla pazarda alışveriş yapan, yaşam geçimi zayıf yoksul olan ailelerin çocukları, annesi içki içip, bakımsız kalan yetim, hasta veya zulüm gören çocuklar gelir. Onların yasal yetim statüsü yoksula bile, bu merkezde tıbbi kontrol ediliyor, psikolojik durumdan bakılıp düzenlenir ve öksüzleri yetimhaneye, bazı anne-babaları olanları da kimsesiz çocuk evlerine gönderiyorlar. Sadece bununla yetinmiyor, bazıların okula kayıt yaptır ve merkeze de okuturlar. Örneğin, Dinamarca ve Hollanda kilise asistanları tarafından düzenlenen merkezi okulda 5-10 yaş arası 85 çocuk eğitim görüyor. Onların çoğu 'Dordoy' pazarında alışveriş yapar, bu merkeze de göndürülen yemek yemek için gelirler. Karnının doyduğuna sevinen 7 yaşındaki Ayzat pazardakutu, poşet topluyor ve bunlardan kazanan 20somun annesine veriyor. 'Buraya beni annem getirdi bedava yemek veriyor diye,' diyor genç kız.

'Habital for Humanity' hayırsever vakfının uzmanı, sosyolog Maksat İsmailov bakımsız kalan çocukların sayısının artmasını kanunun güçsüzlüğüne bağlıyor. Şu an anne-baba statüsünden alı koyma kanunu çalışmıyor, bundan dolayı çocukların dışarda ne yaptıkları belli değil. 'Bazı ailelerin maddi durumunun güzel olmasına rağmen evlat yetiştirme niyetleri yok. Bunun gibi velilerin anne-baba statüsünü elinden almak lazım' diyor Maksat bey. Belki o zaman evlada olan güven hissedilir.

**«Yeni yılda babama beni götür diye telefon açsam 'hayır, gelmem, çünkü alamam' dedi»**

Çocuk Esirgeme Orgonunun sosyal işçisi Fatima Alayarova kimsesiz çocukların çoğalmasını iç göçe bağlıyor. Çünkü Oş, Batken, Jalal-Abad bölgelerinden iş için gelen aileler evsiz, geçimin yetersiz olmasından dolayı evlatlarına bakmaktan vazgeçerler. Başkentteki bakımsız kalanları yeniden düzeltme merkezinde yaşayan Maftuna Damatovanın dediğinde: 'Babam 'reddedi' yazıp, yurt dışına gitti. 'Yeni yılda beni götürün deyip telefon açtığımda 'hayır, gelmem, çünkü alamam' demişti. Bu öğrenci geçen sene liseye kayıtlı olmuş, nasipse gelecekte açığı olmayı ister. On dört yaşını tamamlamış Gülzat: 'Hükümet insanlara iş verirse, bakıma ihtiyacı çocuklar azalır, kışın pazarda üşümek yerine eğitimle meşgul olurduk' diyor.

'Evladıma Hükümet bakarsa, ben de o zamana kadar evli, arabalı ve mülk sahibi olma imkanım var' deyip şansını deneyenler de var. Yoksulluğun yüzünden, evin, sabit işin

olmaması nedeniyle evlatlarını geçici süreye merkeze bırakırlar. Ne kadar maddi, ne kadar da maanevi zorlansalar bile, anne-baba hayatıyken kendi canları olan evlatlarını kimsesiz çocuklar evlerine bırakmaları büyük bir hata.

**«Büyüyüp okulu mezun olduktan sonra, evsizlere yardım etsem diye hayal ediyorum»**

Kimsesizler evinde 5 senedir eğitim gören 14 yaşındaki Nurdin: (ismi değiştirildi) 'Beni buraya annem getirdi. Ben anlıyorum, annem şimdi zor günler geçiriyor ve bizi buraya bırakmaya çaresiz kaldı. Babam annemi çenesi kırılıncaya kadar dövüp dişlerini döktü. Ben kardeşimle geçici burda kalıyoruz. Annem kız kardeşimle 'Sezim' merkezi yurtda kalıyor. 'Nurdin bu zamana kadar 'Jal' alanında yer alaniyeleştirme merkezinde üç sene yaşayan. Oysa Nurdinin eğitime olan ilgisi açıkça farkedilir. 'Büyüyünce evsiz insanlara yardım etsem diye hayal ediyorum' diye umut dolu bakışlarla hayatın zorluklarına mücadele edip yaşıyor.

**«Annem de, babam da yanımda olsa...»**

Vikanın (ismi değiştirildi) merkeze geldiğine beş ay oldu. Bu sene 15 yaşını tamamlıyor. Annesi çalışıp kazanan paralarına içki içen günleri çok oluyor ve şu an övey babasıyla yaşamakta. Vikanın yalnız istegi annem de, babam da yanımda olsa der. Küçük kahramanın yaşam şartlarını sorduğumuzda, o: 'Şampan kombinasyon taraftaki kimsesizleri iyileştirme merkezinde büyükler küçükleri dövüyor. Yemek verirken belletmenler bile kendilerine etinden fazla alıyorlar, güzel yemekleri kendileri içiyor bize ise yemek adına basit şeyler verir kurtulurlardı' diyor. Eger bu küçük kızın söyledikleri doğruysa, devlet adamları milletin hakkını yediği yetmemiş dibi şimdi böyle kimsesiz çocukların yemegine göz artanlar 'sağlıklı' olun deysin gelir.

Bakımsız, devletin gözüne bakan çocukların kader çizgisini seyrederken, onlara nasıl yardımcı olabileceğini bile bilmezsin. Devletin ayaga kalkmadan, ekonomik-sosyal sorunlardan kafa kaldıramaz haldeyken masum gençlerin hayatı söz konusu can acıtıcı birşey. Elbette, zaman geçip, ülkemizin hali düzeler. Ama bu çocukların o günü beklemeye gücü yetmez. Bu çocukların günlük hayatına, sağlığına, eğitimine, terbiyesine anlam verip, onlara maddi ve maanevi yardımda bulunmak devletin de, milletin de geciktirilmemesi için sayılır.

# “Кесарево” энелердин эркиби же дарыгерлердин айтуусу менен болобу?

## Sezeryanla Doğum



Айнұра Абдиназар кызы  
Aynura Abdinazar kızı

Техника дейбизби, адис дейбизби баардык жактан жетиштүү болгон бул доордо ачылыштардын санынан да көйгөйлөр көбөйүп бараткандай. Ошол маселердин бири болгон кесарево тууралуу гинеколог Дамира айымга кайрылганбызда ал мындай деди:

“Кесаревонун 2 учуру бар. Биринчиси, абсолюттук түрдө эне ушул жол аркылуу гана төрөйт. Энинин жамбаш сөөгү кууш болсо, баланын салмагы чоң болсо, төрөткө чейин бала тондон бөлүнгөн учурда, энинин ичинде баланын жүрөгүнүн начарлоосу, туура эмес жайгашуусу-бул учурда кош бойлуу аял кесаревого дуушар болот. Экинчи учуру, төрөт мезгилинде энинин акыбалы оорлошуп баратса, жүрөк оорусу, кан басымдын жогорулашы сыяктуу учурларда энини да, баланы да аман сактап калуу үчүн операция жолу колдонулат”,-деп билдирет медайым.

Коомубузда жогорудагыдай себептерден улам кесарево менен баланы жарык дүйнөгө алып келген учурлар көп. Алардын бири Элнұра Абдурасулова операция жолу менен төрөгөндүгүнүн себебин айтып берди.

- "Адаттагыдай жумушка барып, бир аз башымдын ооругандыгынан кан басымды текшерүү үчүн жакын жердеги бейтапканага бардым. Ал жерден кан басымым жогору экенин, тезинен төрөт үйүнө баруу керектигин айтышты. Төрөт үйүнө барып, бир сааттай жаткандан кийин операцияга даярдашты. Кан басымдын өтө жогору болушу балама да өзүмө да коркунуч алып келээрин айтышканда каршылыксыз макул болдум. Кесарево жасаган врач менден бир сом акча алган жок. Мен аларга ыраазы болдум”,-дейт Элнұра айым.

Мындай пикирлерден кийин кесарево ыкмасынын көбөйгөндүгү байкалат. Бул ыкманын кулач жайгандыгында бир нече себептер бар. Ал тууралуу Дамира айым мындайча баяндайт:

-Кесаревонун өсүүсүндө 2 чоң себеп бар. Алардын бири биздин Батыштан таасир алып жаткандыгыбыз. Анткени Батыштын 70-80% аялдары кесарево жолу менен төрөшөт. Алар толгоодогу оорунун даамын таткысы келбейт да, алдын ала врач менен макулдашып ай-күнү жакындаганда барып кесарево жасатышат. Мына ошол бизге келип жатат. Бирок, бизде өз алдынча төрөө

басымдуулук кылганы менен акырындык менен ошого баратабыз. Экинчи себеп адистердин көбөйүүсү. Азыр элет жеринде терапевт аз болушу мүмкүн, а гинекологдор жетиштүү деңгээлге чыкты. Эгер гинекологдор 10 аялдын экөөсүн кесарево жолу менен төрөттү деп эсептегенде кесарево болгондорун саны көп деп айтылышы мүмкүн. Ошентсе да өлкөдө энелердин басымдуу бөлүгү өз алдынча төрөгөндөр деп эсептесек болот. Дагы бир себеби адистердин көбөйүүсүнөн улам кесарево көбөйдү деп айтууга болот,-дейт медайым Дамира.

Азыркы учурда кесаревого дуушар болгондор көбөйдү деп жатабыз, ал эми чоң энелерибиз операция аркылуу төрөө дегенди уккан да эмес, деги ал убакта төрөөнүн башка ыкмалары болсо керек. Бул тууралуу улуу муундун өкүлү Сайракан апа кызыктуу маек курду. Анын айтымында илгери кесарево деген түшүнүк бизде такыр жок болчу. Энелер оңой-олтоң эле төрөп, 10-15 күндөн кийин кадимкидей талаа жумушуна чыгып, жайлоодо болсо мал карап, уй саап жумушка бат аралашчу. Ал учурда толгоо келгенде энини боз үйдүн керегесин карматып тургузуп койчу, азыркыдай жаткырып койчу эмес. Энинин оңой төрөөсү үчүн чачын оозуна тиштетчү. Бала төрөлөөрдө кайчы, жипти даярдап алчу да, жарыкка чыгаары менен киндигин кесип, калган бөлүгүн тон түшүү үчүн энинин колуна же бутуна байлап коёт эле. Тонду түшүрүүдө дагы бир ыкма ийиктин башын энеге үйлөтчү. Эгер бала тетири болсо, ичеги түйүлүп калган учурда же бала киндигине оролуп калса эч кандай кесаревосу жок эле бир жандыкты союп ичеги-карынын ысык боюнча кош бойлуу аялдын ичине таңып, айрымдары арканды таңып жаткырып койчу-дейт, Сайракан апа.

Жогоруда көргөнүбүздөй кесарево ыкмасы менен төрөөнүн башкы себеби катары батыштын таасиринен болуп аткандыгын айтышат. Ар бир улуттун келечеги энелер менен жаш балдардын саламаттыгынан көз каранды болгондуктан, келечекти ойлогон ар бирибиз бул маселеге өзгөчө көңүл буруубуз абзел. Энелерибиздин саламаттыгы унутубуздун жана өлкөбүздүн эртеңки келечеги.

# SEZERYAN / КЕСАРЕВО

Teknolojinin geliştiği, mesleklerin çoğaldığı, yeni buluşların her geçen gün arttığı her yönden ihtiyacımızı karşılayan bu dönemde problemlerin fazla olduğunu görmekteyiz. Bu sorunlardan biri olan sezeryan ile doğum hakkında Jinekolog Damira hanıma sordüğümüzde şöyle cevap verdi: ‘Sezeryan doğumun iki hali var. Birincisi kesinlikle sezeryan doğum hali. Annenin kalça kemiği küçük olduğunda, çocuğun başı büyük olduğunda, doğuma kadar çocuk anne rahminden ayrıldığı zaman, anne karnında çocuğun kalbinin hasta olduğu durumlarda, çocuğun anne karnındaki duruşu yanlışsa hamile kadın sezeryan yolu ile doğum yapar. İkinci durum ise doğum zamanı annenin durumu kötüye gitmesi, kalbinde problem varsa, tansiyonunun çıkışı gibi zamanlarda anneyi de, çocuğu da kurtarmak için sezeryan ameliyat yapılır’ dedi.

Halk arasında yukarıdaki sebeplerden dolayı sezeryan yolu ile çocuğu aydınlık dünyaya getiren vakitler çok. Onlardan birtanesi Elnura Abdurasulova neden sezeryan ile doğum yaptığını anlattı: ‘Her zamanki gibi işe gidip, biraz başım ağrımasından dolayı tansiyonumu ölçtürmek için en yakın hastaneye gittim. Orada bana tansiyonumun yüksek olduğunu ve acilen doğumhaneye gitmem gerektiğini söylediler. Orada bir saat yattıktan sonra ameliyata hazırlandılar. Tansiyonumun çok yüksek olması çocuğuma da, bana da tehlike arz ettiğini söylediklerinde ameliyatı hemen kabul ettim. Sezeryanla doğumumu yapan doktor benden bir som dahi almadı. Doktorlardan çok memnun kaldım’ dedi.

Bu gibi fikirlerden sonra sezeryanla doğumun çoğaldığı görülüyor. Bu yolun dağılımında birçok sebep var. Bu konuda Damira hanım konuya şöyle bakıyor:

‘Sezeryanla doğumların artmasında iki önemli sebebi var. Onlardan biri bizim Batıdan etkilenmemiz. Çünkü Batının %70-80 civarında kadınları sezeryan ile doğum yapıyor. Onlar doğum sancısının tadına bakmak istemiyor. Doktor ile anlaşma yapıp doğumun vakti yaklaştığında sezeryan oluyor. Bu şekilde bize sezeryan doğum geçiyor. Fakat bizde doğal yolla doğurmak daha baskın olsa bile yavaş yavaş sezeryan doğuma yöneliyoruz. İkinci sebep mesleklerin artması. Günümüzde jinekologlar yeterli sayıya çıktı. Eğer jinekologlar on kadının ikisini sezeryan yolu ile doğurttuklarında sezeryan olanlarının sayısı çok denmesi mümkün. Oysa ülkemizde annelerin ağırlıklı bölümü doğal yollarla doğum yapıyor dersek olur. Bir sebebi de mesleklerin çoğalmasından dolayı sezeryan çoğaldı diyebiliriz’ dedi.

Şimdiki zamanda sezeryan doğum yapanlar çoğaldı diyoruz,büyükannelerimiz sezeryan doğumun ne olduğunu bilmiyorlar. O dönemde doğum yapmanın başka yolları olsa gerek. Bu konuda büyüklerimizden Sayrakan ana ilginç bir demec verdi. Onun söylediğine göre: ‘Önceleri sezeryan doğum diye terim bizde hiç yoktu. Anneler kolaylıkla doğurup 10-15 günden sonra günlük hayatına, işine çıkıp yaylada ise hayvanlarına bakıp ev işlerini yapıyorlardı. O zamanda doğum sancısı geldiğinde anne çadırın ortasındaki direği kucaqlayıp doğumunu yapıyor. Şimdiki gibi yatarak doğum yapmıyordu. Annenin kolay doğum yapması için saçını ağzına koyup dişlerini sıkıyordu. Çocuk doğmadan önce makası, ipi hazırlayıp bebek doğduğu anda göbeğini kesip ipe bağlıyorlardı. Göbeğin kalan tarafını annenin koluna yada ayağına bağlıyorlardı. Eğer çocuk ters gelse, çocuk göbek bağına takılsa koyun gibi hayvanların bağırsağını annenin karnına bağlıyorlardı. Bazılarına ise urgan bağlıyorlardı’ dedi.

Sezeryanla doğum yapmanın en önemli sebebi Batıdan etkilenmek olduğu söyleniyor. Her bir ülkenin geleceği anneler ile çocukların sağlığından sorumlu olduklarından geleceğini düşünen her birimizin bu probleme ciddi bakması gerekiyor.

*Акыркы учурда өлкөбүздө кесарево жолу менен төрөгөндөрдүн саны көбөйүүдө. Айрым айымдар бул ыкма менен төрөөнү туура көрүшсө, кээ бирлеринин пикиринде врачтар акча табуу үчүн кесарево жасашат. Ал эми дагы башкалары Батыштан таасирленип жатабыз деген пикирлерин айтышат. Жогоруда келтирилген себептерден башка дагы кандай себептер болушу мүмкүн? Мына ошону изилдеп көрүүнү чечтик.*

Ülkemizde sezeryan ile doğum yapanların sayısı gün geçtikçe artıyor. Bazı kadınlar bu yöntem ile doğum yapmayı doğru bulsa da, bazılarına göre doktorlar maddi kazanç elde etmek için bu yola başvuruyor. Bunların dışında Batıdan etkilenerek yapıldığını düşünenler de var. Yukarıdaki sebeplerden başka daha hangi sebepler olabilir? Bunu araştırıp görmeye karar verdik.



**DemirBank**  
банк для вашей жизни

**Биз үчүн эң чоң сыйлык- бул кардарлардын ишеними**



Эрнест Кубатов  
Ömer Küfrevi

## Демир Банк Манастыктарды Нооруз майрамы менен куттуктайт

### Demir Bank Manas'ıların Nevruz Bayramını Kutluyor

Кыргыз-түрк “Манас” университетинин Экономика жана башкаруу факультетинин имаратында 2013-жылдын декабрь айында Кыргыз Демир Банкынын сактоо кассасы ачылган. Сактоо кассанын жетекчиси Гүлжан Шаршекееванын айтымында кассанын ачылышынын негизги максаты КТМУнун жалпы персоналды жана студенттерине банктык кызматтардын заманбап жана ыңгайлуу шарттарын студенттик шаарчанын өзүндө камсыз кылуу болуп эсептелет.

Demir Bank Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesinin çalışanları ve öğrencilerinin Nevruz bayramını kutluyor. Demir Bank'ın KTMÜ'nün İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin birinci katında yer alan şubesi 4 Aralık 2013 tarihinde hizmet vermeye başlamıştır. Bankanın Cal şubesi müdürü Gülcan Şarşekyeva “Bu şubenin açılmasının asıl amacı KTMÜ'nün Cal kampüsünde bulunan personel ve öğrencilerinin bankamızın hizmetlerini en iyi şekilde kullanmalarıdır. Özellikle öğrencilere çağdaş banka hizmetlerinden yararlanma imkanı sağlamaktır. Cal № 035 03 04 Şubesinin kısa bir süre önce hizmet vermesine rağmen, müşterilerimizin çokluğu ve ilgisi bize daha çok hizmet sunma arzusu uyandırıyor. Öğretmenler ve öğrenciler kendileri ile ilgili sorun ve sorularla bize başvuruyorlar. Ayrıca KTMÜ'nün muhasebe işlerine de bankamızın dökümantasyon ile ilgili bilgi alışverişinde bulunarak katkı sağlamaktadır.” dedi

“Жал № 035 03 04 сактоо кассасынын ачылганына төрт айдын жүзү болуп, ар күнү кардарлардын келүүсү үзүлбөйт. Мугалимдер да, студенттер да өздөрү кызыккан суроолор менен кайрылышат. “Манас” университетинин эсеп-кысап иштерине да жардам берип турабыз”,-деди Гүлжан айым.

#### Көп мүмкүнчүлүктөр пайда болду

Эми Демир Банк Жал сактоо кассасында акча которуу системалары иштеп баштайт. Учурда “Unistream”, “Western Union”, “Money Gram” акча которуу системалары иштеп жатат. Жакын арада “Золотая Корона” системасы да ачылганы турат.

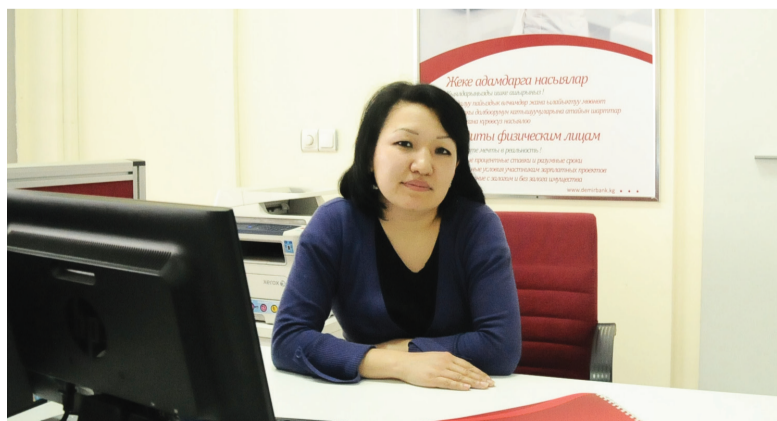
Мурда студенттер мөөнөтү өтүп кеткен банк картасын алмаштыруу үчүн же жаңы эсеп ачтыруу үчүн Демир Банктын башкы филиалына барышса, эми бул мүмкүнчүлүктөрдү кампустун ичинде аткаруу мүмкүн болуп калды.

#### “Интернет банкинг”

Гүлжан Шаршекееванын айтымында Демир Банк өз кардарларына заманбап кызматтарды тартуулап келет. Алардын бири “интернет бан-

кинг”. Бул кызмат аркылуу кардарлар онлайн режиминде өз эсебиндеги акчанын көлөмүн текшерип, акча которуу же кабыл алуу мүмкүнчүлүгүнөн да пайдалана алышат. Демир Банктын интернет-банкинг кызматынын артыкчылыгы – бул онлайн режимде ар турдуу тейлоо кызматтар учун толоо мүмкүнчүлүгү, башкача айтканда банктын кардарлары коммуналдык тейлөө, уюлдук байланыш, кабелдик ТВ, интернет ж.б. 100дөн ашык кызматтар үчүн үйдөн чыкпастан эле интернет-банкинг аркылуу төлөй алышат. Кененирээк маалымат алуу үчүн аталган кассага кайрылуу же www.demirbank.kg сайтына кирүү жетиштүү.

“Кыргыз-түрк “Манас” университетинин жалпы жамаатын жана студенттерин кирип келген Нооруз майрамы менен Демир Банк Жал сактоо кассасынын атынан куттуктайбыз. Дүйнөдө ар дайым тынчтык болсун! “Манаста” окуган ар бир студент Кыргызстандын жана Түркиянын келечегине салым кошкон мыкты адистерден болушсун. Ар бириңерге ийгилик каалайм!”,-деген каалоо-тилектери менен Демир Банк Жал сактоо кассасынын жетекчиси Гүлжан Шаршекеева бөлүштү.



Cal № 035 03 04 Şubesinin kısa bir süre önce hizmet vermesine rağmen, müşterilerimizin çokluğu ve ilgisi bize daha çok hizmet sunma arzusu uyandırıyor. Öğretmenler ve öğrenciler kendileri ile ilgili sorun ve sorularla bize başvuruyorlar. Ayrıca KTMÜ'nün muhasebe işlerine de bankamızın dökümantasyon ile ilgili bilgi alışverişinde bulunarak katkı sağlamaktadır.” dedi

Müşteriler kendi hesaplarından havale gönderme, dünyanın her yerinden hesaplarına havale alabilme imkanına sahiptir. Demir Bank Cal Şubesi Müdürü Gülcan Şarşekyeva'nın belirttiği diğer önemli hizmetler ise; “müşteriler kendi hesaplarından internet bankacılığında faydalanmakta olup, fatura ödemelerini istedikleri yerde ve saate yapabilmeye imkanına sahiptir.” dedi. Demir Bank Cal Şubesinin en önemli amacının ise, “öğrencilere modern bankacılık hizmetlerini kullanmalarına yardımcı olmak ve bu alanda eksikliklerini gidermek olduğunu” belirtti.

Demir Bank Cal Şubesi Müdürü Gülcan Şarşekyeva Nevruz bayramı ile ilgili olarak dileklerini şöyle ifade etti. “Nevruz bayramı kutlu olsun! Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesinin tüm akademisyenlerinin, çalışanlarının ve öğrencilerinin Nevruz bayramını Demir Bank Cal Şubesi adına kutluyorum. Bütün dünyada barış egemen olsun. Manas'ta okuyan her öğrenci Kırgızistan'ın ve Türkiye'nin geleceğine katkıda bulunan, kendi alanlarında başarılı

olan birer bireyler olmasını canı gönülden diliyorum” diyerek kutladı.

Yeni hesap açmak, kart değiştirmek gibi işlemler artık bu şubeden yapılabilir. “Önceden Manas üniversitesinin öğrencileri ve çalışanları yeni hesap açmak, süresi biten kartlarını değiştirmek için Demir Bankın şehir içinde bulunan merkez şubelerinden bu işlemlerini yapıyordu. Şimdi ise bu işlemlerin hepsini kampüste kısa bir sürede yapabiliyorlar.” dedi. Demir Bank Cal Şubesinde döviz alım satım işlemleri hizmeti mevcut. Bu konu hakkında Gülcan Şarşekyeva şunları dile getirdi. “Dünyanın bir çok ülkesinde hizmet veren ‘Unistream’, ‘Western Union’, ‘MoneyGram’ gibi uluslararası bütün hizmetler buradaki şubemizde mevcuttur. Diğer bir deyişle dünyanın her tarafına buradaki şubemizden havale yapılabilir. Yakın bir gelecekte “Zolotaya Korono” sisteminde hizmete geçireceğiz” dedi.

Çağdaş ve modern hizmetlerle, müşterilerine değişen ve gelişen bankacılık sistemleriyle ilgili olarak en iyi imkanları sunan Demir Bank; Mana Üniversitesi kampüsünde bulunan şubesinde bütün bu olanaklardan yararlanabilme kolaylığı sağlamaktadır. Ayrıca sunulan hizmetler hakkında daha detaylı bilgi almak isteyenler, şubeye gidip müşteri temsilcilerinden bilgi alabilmektedir.